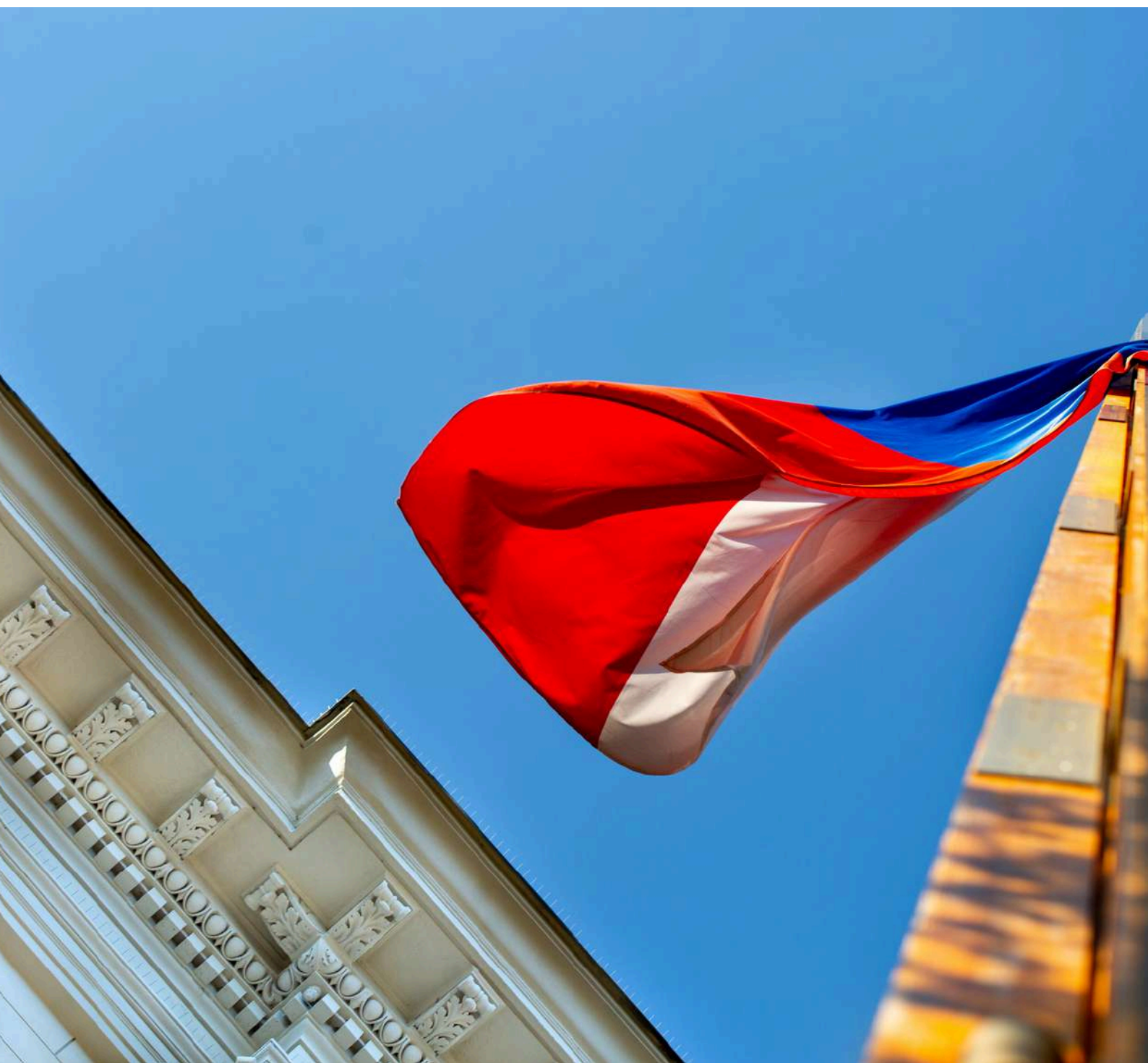

MĚSÍČNÍ BULLETIN ANALYTICKÉHO ODBORU ÚSTAVNÍHO SOUDU

ZÁŘÍ 2024

OBSAH · ABSTRAKTY

PLENÁRNÍ NÁLEZY	• Srážky ze sociálních dávek společně posuzovaných osob za nezaplacené pokuty v přestupkovém řízení <u>4</u>
TRESTNÍ PRÁVO	Vazba • Maximální dobu trvání vazby nelze vztáhnout na institut vazbu nahrazující (zákaz vycestování) <u>6</u> • Proporcionalita vazby ve vztahu k hrozícímu trestu <u>8</u> Procesní • Splnění podmínky „prokázání polepšení“ dle § 88 odst. 1 TrZ při odepření doznat se k spáchanému trestnému činu <u>10</u> • Lhůta k doplnění blanketní stížnosti v trestním řízení <u>12</u> • Zamítnutí blanketní stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby bez předchozího doručení písemného vyhotovení <u>13</u> Prohlášení viny • Zásady ústavně konformní aplikace institutu prohlášení viny a přípustnost opravných prostředků <u>14</u> • Ústavní meze pro použití institutu prohlášení viny v trestním řízení <u>16</u> Ochranné opatření • Nedostatečné odůvodnění uložení ochranného opatření zabráni náhradní hodnoty podle § 102 trestního zákoníku <u>18</u> Vydání osoby do cizího státu • Rozhodování v řízení o přípustnosti vydání osoby do cizího státu k výkonu trestu odnětí svobody na doživotí <u>20</u> Zvlášť zranitelné osoby • Nárok zvlášť zranitelné oběti na náhradu nemajetkové újmy v trestním řízení <u>22</u>
OBČANSKÉ PRÁVO	Rodinné právo • Povinnost rodiče převzít a předat dítě v bydlišti druhého rodiče <u>24</u> Spotřebitelské právo • Pochybení soudů zabývat se z úřední povinnosti aplikací § 113 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru <u>25</u> Civilní právo procesní • Aktivní legitimace k uplatnění nároku dle zák. č. 82/1998 Sb. - posouzení naplnění podmínky vyčerpání prostředků nápravy <u>27</u> • Právo dítěte vyjádřit své vlastní názory jako zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu <u>29</u> • Odepření věřiteli podat odvolání proti usnesení insolvenčního soudu o schválení reorganizačního plánu <u>31</u> Smluvní právo • Výklad smluvních ujednání a povinnost respektovat autonomní projev vůle smluvních stran <u>32</u>

OSTATNÍ	Právo na soudní ochranu - Rozhodování soudu ve skutkově i právně obdobných souvisejících věcech (hodnocení přiměřenosti délky řízení) 34 Právo na obhajobu - Způsob určení výše odměny advokáta a jeho vliv na právo na právní pomoc a obhajobu 35 Rovnost účastníků řízení - Porušení rovnosti účastníků řízení; nepřihlednutí k vyjádření v důsledku administrativního pochybení 36 Náklady řízení - Změna nákladů řízení v neprospěch odvolatele v rozporu se zásadou zákazu reformationis in peius 37 - Náhrada nákladů odvolacího řízení o přiměřeném zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jehož výše byla určena úvahou soudu 39 Restituce - Určování výše finanční náhrady za odňatý a nevydaný pozemek 41 Domácí porody - Domácí porody vedené porodními asistentkami 43 Odměna advokáta - Nesprávné použití tarifní hodnoty pro výpočet odměny advokáta v případě nemajetkové újmy na osobnostních právech 45
ZAHRANIČNÍ SOUDY	Zemský soud v Düsseldorfu - Moderování a blokáce stránky společností s dominantním postavením na trhu bez odůvodnění dle antimonopolního zákona 47 Soudní dvůr Evropské unie - Mezinárodní ochrana: postavení uprchlíka může být přiznáno ženám, které se ztotožňují se základní hodnotou rovnosti žen a mužů 48 Nejvyšší soud Estonska - Odmítnutí očkování policistou může být dostatečným důvodem pro propuštění ze služebního poměru, k propuštění však nesmí dojít automaticky 50 Ústavní soud Itálie - Závislost pacienta na léčbě podporující život jako podmínka asistované sebevraždy 52
ZAHRANIČNÍ PERIODIKA	- Europäische Grundrechte Zeitschrift 54 - Neue Juristische Wochenschrift 54 - Österreichisches Juristisches Archiv 55 - Schweizerisches Zentralblatt für Staats- und Verwaltungsrecht 56 - Juristen Zeitung 56 - Deutsches Verwaltungsblatt 56

Pl. ÚS 39/21

31. 7. 2024

Vyhověno

Zamítnuto

Fiala Josef

Srážky ze sociálních dávek společně posuzovaných osob za nezaplacené pokuty v přestupkovém řízení

Ustanovení § 51a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, které umožňuje provádět srážky z příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení na úhradu pokut uložených za určité přestupky, je v rozporu s čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, neboť porušuje právo přestupce a tzv. společně posuzovaných osob na pomoc v hmotné nouzi. Postihne-li srážka z příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení i společně posuzovanou osobu, dochází navíc k porušení principu individuální odpovědnosti za zavinění.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 31. července 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy částečně vyhovělo návrhu skupiny 17 senátorů Senátu Parlamentu České republiky a dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv zrušilo ustanovení § 50 odst. 2 až 6, § 51a a § 75 písm. e) ve slovech „nebo srážky podle § 51a“ zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Ve zbývajících částech návrh zamítlo.

Narativní část

Skupina senátorů (dále „navrhovatelka“) namítala, že napadená právní úprava umožňující srážky ze sociálních dávek za nezaplacené pokuty v přestupkovém řízení nepřipustně zasahuje do práva na pomoc v hmotné nouzi garantovaného čl. 30 odst. 2 Listiny. Podle navrhovatelky umožňuje tato právní úprava zbavit dávky pomoci v hmotné nouzi nejen samotného pachatele přestupku, ale s ním i osoby společně posuzované ve smyslu § 2 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Nejde pouze o nepřímý dopad, ale jde o přímý dopad na osoby společně posuzované, které se přestupku nedopustily a jsou tak bezúhonné. Tím dochází k porušení principu individuální odpovědnosti a zavedení principu kolektivní odpovědnosti. Jedná se o nepřipustný kolektivní trest, který porušuje čl. 3 odst. 1 Listiny, podle něhož se základní práva a svobody zaručují bez ohledu na příslušnost k rodu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud úvodem konstatoval, že řízením o abstraktní kontrole norem respektuje doktrínu sebeomezení, tedy maximální snahu o minimalizaci zásahů do činnosti jiných orgánů veřejné moci včetně moci zákonodárné. Vhodným prostředkem k jejímu naplnění je aplikace testu rozumnosti a testu proporcionality. Proto se nejprve zaměřil na posouzení možných méně invazivních dopadů derogace napadených ustanovení – tedy na postih osob odlišných od přestupce.

K této části přezkoumávané právní úpravy Ústavní soud uvedl, že zákonodárce sice omezil důsledky napadených ustanovení tak, že se přestupku s dopadem na dávky pomoci v hmotné nouzi nemůže dopustit mladistvý, a zároveň nezaopatřeným dětem zůstává alespoň dávka životního minima, to však nijak neospravedlňuje porušení principu individuální odpovědnosti. Zároveň tyto výjimky nedopadají na jiné osoby v sociálně a materiálně zranitelném postavení. Podle Ústavního soudu je nepřipustné, aby bezprostřední postih pomoci v hmotné nouzi osoby jinak bezúhonné byl odvozen od protiprávního jednání jiné osoby, za kterou jiná osoba nenese žádnou právní odpovědnost.

Napadená úprava totiž může působit především na samotného přestupce. Další osoby, společně posuzované s přestupcem, nemají žádnou možnost ovlivnit, zda dávka pomoci v hmotné nouzi určená k zajišťování jejich životních potřeb bude stržena, či nikoliv. Mohou pouze aktivně odrazovat přestupce od páčání přestupků. Tyto osoby jsou tak postiženy snížením dávky pomoci v hmotné nouzi, určené k úhradě i jejich základních životních potřeb, jen proto, že jiný s nimi společně posuzovaný člověk se dopustil protiprávního jednání.

Umožňuje-li tedy § 51a zákona o pomoci v hmotné nouzi provádět srážky z příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení, společných pro osobu posuzovanou s přestupcem a přestupce, porušuje princip individuální odpovědnosti za zavinění a ve svém důsledku právo na pomoc v hmotné nouzi zaručené v čl. 30 odst. 2 Listiny.

V další části přezkumu se Ústavní soud zaměřil na situaci, ve které dávky pomoci v hmotné nouzi pobírá pouze příjemce dávky, tedy potenciální přestupce. K přezkumu zásahu zákonodárce do oblasti ústavně zaručených sociálních práv používá Ústavní soud jako metodologický nástroj tzv. test rozumnosti (rationality), který se skládá ze čtyř kroků, a který bere na zřetel jak respekt

k poměrně rozsáhlé volné úvaze zákonodárce, tak potřebu vyloučit jeho případné excesy.

Dospěje-li Ústavní soud ve druhém kroku tohoto testu k závěru, že napadená právní úprava se dotýká samotné existence některého z těchto práv nebo skutečné realizace jeho podstatného obsahu, posoudí přípustnost zásahu do tohoto práva testem proporcionality; v opačném případě pokračuje třetím a čtvrtým krokem testu rozumnosti.

Ústavní soud v druhém kroku testu rozumnosti dospěl k závěru, že zásah do přezkoumávaných dávek (příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení) spočívající v jejich faktickém snížení či dokonce dočasném odebrání (u osob, jejichž částka živobytí je existenční minimum pod hranicí 3 130 Kč měsíčně), je nutné považovat za zásah do podstatného obsahu práva na pomoc v hmotné nouzi. Proto podrobil přezkoumávanou právní úpravu tříkrokovému testu přiměřenosti.

Napadené ustanovení § 51a zákona o pomoci v hmotné nouzi uspělo v prvním kroku – testu vhodnosti, tj. zda umožňuje dosáhnout sledovaného cíle. Neobstálo v druhém kroku testu proporcionality – tedy v testu potřebnosti (nezbytnosti). Zákon o pomoci v hmotné nouzi totiž již v jiném ustanovení obsahuje mechanismus pro srážku dávek, které byly přiznány neprávem z dávek běžně vyplácených či později přiznaných. Toto ustanovení představuje šetrnější způsob, jak srážet dávky pomoci v hmotné nouzi při naplnění podmínek k takovému postupu, ale zaručuje zachování minimálního příjmu příjemcům dávek.

Plénium proto přistoupilo k derogaci tohoto ustanovení, neboť porušuje právo na pomoc v hmotné nouzi zaručené čl. 30 odst. 2 Listiny. Jelikož napadená ustanovení § 50 odst. 2 až 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi slouží výlučně jako procesní prováděcí úprava k § 51a zákona, zrušilo plénium i tato ustanovení. Ačkoliv navrhovatelka nenavrhla ke zrušení § 75 písm. e) ve slovech „nebo srážky podle § 51a“, přistoupilo plénium ke zrušení i tohoto ustanovení, neboť v důsledku derogace § 51a ztrácí i tato část úpravy opodstatněnost své normativní existence. Ve zbývajících částí plénium návrh skupiny senátorů zamítlo.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Josef Fiala. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 2580/23

31. 7. 2024

Zamítnuto

Fiala Josef

Maximální dobu trvání vazby nelze vztáhnout na institut vazbu nahrazující (zákaz vycestování)

Postup orgánů činných v trestním řízení, který nevede k aplikaci nejzazších dob stanovených v § 72a trestního řádu pro trvání vazby jako nejintenzivnějšího zásahu do osobní svobody obviněného před rozhodnutím o jeho vině, na maximální trvání institutů vazbu nahrazujících, považuje Ústavní soud za ústavně souladný. Uplynutí celkové doby vazby stanovené v § 72a trestního řádu nezpůsobuje zánik důvodů vazby v situaci, kdy stěžovatel vazbu po stanovenou dobu reálně nevykonával.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 31. 7. 2024 zamítl IV. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ústavní stížnost stěžovatele P. H. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 2023 sp. zn. 11 To 65/2023 a usnesení Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 20. 6. 2023 č. j. VZV 19/2022-1957, neboť neshledal namítané porušení ústavně zaručených práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatel je trestně stíhán pro spáchání zvláště závažných zločinů včetně například účasti na organizované zločinecké skupině. V průběhu trestního stíhání byl vzat do útěkové a koluzní vazby. Následně státní zástupce vrchního státního zastupitelství rozhodl o pominutí druhého vazebního důvodu a rozhodl o přípustnosti přijetí peněžitě záruky za vazbu a uložení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí podle § 73a odst. 3 trestního řádu. Později státní zástupce rozhodl o propuštění stěžovatele z vazby výměnou za peněžitou záruku. V souvislosti s rozhodnutím o zákazu vycestování státní zástupce stěžovatele vyzval k vydání veškerých cestovních dokladů do úschovy.

Stěžovatel následně požádal o vrácení cestovních dokladů s tím, že instituty nahrazující vazbu jsou vázány na existenci vazby a její přípustnosti, přičemž nejvyšší celková doba vazby stěžovatele již uplynula. Napadeným usnesením státní zástupce žádost zamítl, neboť ustanovení o omezení maximálního trvání vazby podle § 72a trestního řádu limitují výhradně dobu vazby a nikoliv trvání institutů vazbu nahrazujících; současně poukázal na to, že nadále přetrvává důvod útěkové vazby. Stížnost stěžovatele vrchní soud napadeným usnesením zamítl.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že právní úprava institutů nahrazujících vazbu obsažená v § 73 a 73a trestního řádu je projevem přístupu k vazbě jako prostředku *ultima*

ratio. Omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí podle posléze uvedeného ustanovení představuje sekundární opatření, jehož uložení lze využít vedle rozhodnutí o nahrazení vazby peněžitou zárukou. Má tedy akcesorickou povahu, která je určující i pro dobu, po kterou lze omezení vůči obviněnému uplatňovat. Trvání vazebních důvodů je nutným předpokladem pro trvání zajišťujícího institutu v podobě peněžitě záruky, a tudíž i pro trvání omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí – zánik vazebních důvodů má za následek i zánik podmínek pro další trvání těchto zajišťujících instrumentů.

Ústavní soud se již v minulosti zabýval použitím § 72a trestního řádu, upravujícího maximální doby vazby. V této souvislosti vyslovil závěr, že mezní doby se vztahují na dobu reálně strávenou ve vazbě, tj. na dobu, kdy intenzivní zásah do osobní svobody obviněného v důsledku jeho umístění ve vazbě skutečně trval, nikoliv pro trvání jiných zajišťovacích institutů.

Instituty nahrazující vazbu představují opatření nezbytná k tomu, aby mohly orgány činné v trestním řízení ukončit trestní řízení při respektování legality podmínek jejich uložení, legitimacy žádoucího účelu, presumpce nevinny i zásady zdrženlivosti při zásazích do základních práv a svobod. Z hlediska přípustnosti trvání zákazu vycestování v posuzované věci bylo proto rozhodné, zda po uvedení do vazby skutečně vykonával či nikoliv; samotné plynutí času poté, co bylo o propuštění z vazby rozhodnuto, dříve, než uplynula celková doba vazby, naopak rozhodující nebylo.

Celková doba vazby v přípravném řízení činí v případě trestných činů, pro něž je stěžovatel stíhán, jeden rok. Stěžovatel byl omezen na osobní svobodě dne 15. 6. 2022 a byl vzat do vazby, z níž však byl propuštěn již po necelých třech měsících, dne 30. 8. 2022 za současného přijetí peněžitě záruky a uložení zákazu vycestování.

Orgány činné v trestním řízení dovodily, že zákonná omezení trvání vazby dle § 72a odst. 1 trestního řádu nelze uplatnit na opatření nahrazující vazbu, což – jak vyplývá z výše uvedeného – byl výklad ústavně souladný. Za situace, kdy z odůvodnění obou napadených rozhodnutí vyplývá, že vazební důvody u stěžovatele nadále silně přetrvávají, neshledal Ústavní soud žádný prostor ke svému kasačnímu zásahu. Omezení spočívající v zákazu vycestování trvalo v době rozhodování vrchního soudu necelých 14 měsíců, což podle Ústavního soudu byla doba přiměřená zjištěné závažnosti a složitosti stíhané trestní věci, aktuální procesní a důkazní situaci i předpokládané roli stěžovatele v trestné činnosti.

Vzhledem k uvedenému Ústavní soud zamítl ústavní stížnost jako nedůvodnou.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Josef Fiala. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 35/24

17. 7. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Dolanská Bányaiová Lucie

Proporcionalita vazby ve vztahu k hrozícímu trestu

Pokud trestní stíhání obviněného zcela zřejmě nevede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a současně není naplněn žádný z kvalifikovaných důvodů vazby, musí být obviněný z vazby neprodleně propuštěn. Jinak dochází k porušení jeho práva na osobní svobodu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. Ž. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezelem ze dne 17. 7. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze č. j. 8 To 260/2023-547 ze dne 31. 10. 2023 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 č. j. 1 T 127/2023-505 ze dne 22. 9. 2023 pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny základních práv a svobod. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost.

Narativní část

Stěžovatel byl obžalován pro přečin vyhrožování s cílem působit na úřední osobu. Uvedeného trestného činu se měl dopustit tím, že po dobu nejméně jednoho roku, v reakci na nespokojenost se správním řízením vedeným vůči jeho osobě, zasílal dvěma pracovním úřadům městské části několikrát denně e-maily, ve kterých mimo jiné zmiňoval mediálně známé případy vražd, které schvaloval. Cílem bylo působit na výkon těchto pracovníků, aby jednaly po jeho vůli. Poškozené jednání vnímaly jako reálnou výhružku, stěžovatel u nich vzbudil obavu o život a zdraví. Poté, co se jeho jednáním začal zabývat policejní orgán, začal stěžovatel své hrozby směřovat i vůči policistovi.

Kvůli hrozbě, že bude trestnou činnost opakovat, orgány stěžovatele vzaly do vazby. Dne 22. 9. 2023 rozhodl obvodní soud o ponechání stěžovatele ve vazbě. Stížnost stěžovatele proti tomuto rozhodnutí městský soud zamítl. Obvodní soud následně stěžovatele uznal vinným ze spáchání uvedeného přečinu a odsoudil jej k odnětí svobody v trvání 12 měsíců s podmíněným odkladem za současného vyslovení dohledu se zkušební dobou 3 let. Obvodní soud dále stěžovateli uložil povinnost podrobit se ve zkušební době vhodným programům psychologického poradenství. Téhož dne byl stěžovatel propuštěn z vazby.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítá, že obecné soudy při rozhodování o jeho ponechání ve vazbě rezignovaly na svou zákonnou povinnost řádně přezkoumat důvody pokračování vazby, zejména ve vztahu k doktríně

zesílených důvodů pro trvání omezení osobní svobody.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že osobní svoboda představuje v demokratickém a právním státě jednu z nejdůležitějších hodnot. Pro vzetí do vazby i její další trvání musí svědčit velmi závažné důvody. Je vždy na příslušných orgánech, aby existenci těchto důvodů dostatečně prokázaly. Vazbu lze užít pouze tam, kde existuje reálné a aktuální riziko ohrožení některého ze zájmů chráněných trestními zákony. Mezi základní principy omezení osobní svobody patří nezbytnost uvalení vazby, jen pro určitý legitimní účel, proporcionalita mezi osobní svobodou jednotlivce a zájmem společnosti na omezení jeho svobody či nezbytnost omezení osobní svobody pro absenci jiného prostředku k dosažení totožného cíle. Pro posouzení proporcionality vazby je nezbytné vzít v úvahu také plynutí času. V počátečních fázích trestního stíhání mohou soudem uvedené důvody vazby postačovat, po určité době se mohou ty samé důvody jevit již jako nedostatečné.

Soud rozhodující o ponechání obviněného ve vazbě musí zvažovat, zda není v dané fázi trestního řízení zřejmé, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Jestliže soud dospěje k závěru, že stíhání skutečně k nepodmíněnému trestu nepovede, musí se dále zabývat tím, zda je naplněn některý z kvalifikovaných důvodů vazby podle § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu. Pokud trestní stíhání obviněného k nepodmíněnému trestu zcela zřejmě nevede a současně není naplněn žádný z kvalifikovaných důvodů vazby, musí být obviněný z vazby neprodleně propuštěn.

V posuzovaném případě Ústavní soud zjistil, že otázku proporcionality vazby ve vztahu k hrozícímu trestu stěžovatel vznášel opakovaně. Vazební soudy upozorňoval na to, že je dosud netrestaný a jeho čin nevykazuje tak vysokou typovou závažnost, aby se dalo očekávat uložení nepodmíněného trestu. Obecné soudy se ale otázkou hrozícího trestu nezabývaly.

Ústavní soud uvedl, že pokud soudy mají s přihlédnutím k povaze trestní věci a osobnosti obviněného již v době rozhodování o vazbě objektivně pochybnosti o tom, že trestní stíhání může vést k uložení nepodmíněného trestu, musejí se touto otázkou při rozhodování o vazbě zabývat. Nízká typová závažnost stíhaného trestného činu stěžovatele i skutečnost, že dosud nebyl trestán, byly známy od počátku řízení a byly samy o sobě důvodem, aby soudy důkladně zvažovaly, zda trestní stíhání povede k uložení nepodmíněného trestu či nikoliv. Od počátku vazebního stíhání měly navíc k dispozici znalecký posudek, na jehož základě si mohly učinit velmi podrobnou představu o osobnosti stěžovatele, včetně závěru, že stěžovatel není z psychiatrického hlediska nebezpečný pro společnost.

Jelikož se soudy otázkou hrozícího trestu nezabývaly, není z jejich rozhodnutí jasné, zda v době rozhodování skutečně reálně zvažovaly možnost uložení nepodmíněného trestu stěžovateli, či zda považovaly za naplněný kvalifikovaný důvod vazby, jenž by propuštění stěžovatele z vazby vylučoval. Pokud měly za to, že pokračování vazby vyžaduje účinná ochrana poškozených ve smyslu § 68 odst. 4 trestního řádu, bylo jejich povinností odůvodnit naplnění tohoto kvalifikovaného důvodu vazby konkrétními skutečnostmi.

S ohledem na uvedené Ústavní soud uzavřel, že obecné soudy porušily právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť se nezabývaly námitkou stěžovatele ohledně naplnění podmínky trvání vazby podle § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu, nevěnovaly se otázce proporcionality vazby ve vztahu k hrozícímu trestu, ani konkrétními skutečnostmi nezdůvodnily existenci kvalifikovaného důvodu vazby podle § 68 odst. 4 trestního řádu. Nedostatečným odůvodněním zákonnosti dalšího trvání vazby došlo současně k porušení stěžovatelova práva na osobní svobodu chráněného čl. 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny. Napadená rozhodnutí proto zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1519/24

31. 7. 2024

Vyhověno

Šámal Pavel

Splnění podmínky „prokázání polepšení“ ve smyslu § 88 odst. 1 trestního zákoníku při odepření doznat se k spáchanému trestnému činu

Pokud soud vychází z toho, že absence doznání stěžovatele, resp. získání náhledu na jeho trestnou činnost brání splnění podmínky prokázání polepšení podle § 88 odst. 1 trestního zákoníku, jde o ústavně nekonformní výklad a o aplikaci tohoto ustanovení v rozporu s právem odsouzeného na soudní ochranu zaručeným v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť pouhé odepření doznat se k činu samo o sobě splnění této podmínky nevylučuje.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 31. 7. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele P. M. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 19. března 2024 č. j. 14 To 94/2024-264 a usnesení Okresního soudu v Nymburce ze dne 1. února 2024 č. j. 1 PP 43/2023-246 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Okresní soud zamítl návrh stěžovatele na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a současně nepřijal záruku za dovršení jeho nápravy. O žádosti stěžovatele o podmíněné propuštění již soudy v minulosti rozhodovaly. Dospěly přitom k závěru, že stěžovatel nesplnil druhou zákonnou podmínku podmíněného propuštění, podmínku polepšení. Absence doznání stěžovatele, resp. v návaznosti na to získání náhledu na jeho trestnou činnost, bránila splnění podmínky polepšení podle § 88 odst. 1 trestního zákoníku. Ústavní soud odmítl ústavní stížnost proti těmto rozhodnutím usnesením ze dne 14. 11. 2023 sp. zn. II. ÚS 1816/2023. Na svém stanovisku okresní soud v nyní napadeném rozhodnutí setrval. Podle soudu spáchání trestné činnosti stěžovatel nadále popírá, svaluje vinu na jiné. I když poškozené zaslal omluvný dopis, stále proti ní vede civilněprávní spor. Stížnost stěžovatele proti rozhodnutí okresního soudu krajský soud zamítl.

Stěžovatel v ústavní stížnosti především namítal, že soudy splnění podmínky nápravy zužují na jeho doznání a přijetí zodpovědnosti za trestnou činnost, za niž byl odsouzen. Veškerá snaha, kterou ve věznici vyvíjí, je ve vztahu k naplnění podmínek podmíněného propuštění bez účinku.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud posuzoval otázku, zda rozhodující obecné soudy požadovaly po stěžovateli nepřípustně doznání. V nálezu sp. zn. III. ÚS 2204/17 zdůraznil, že obecné soudy musí zvažovat, nakolik absence výslovného

doznání brání závěru o polepšení odsouzeného. Ústavně konformní je výklad podmínky „prokázání polepšení se“ podle § 88 odst. 1 trestního zákoníku, požadující po obecných soudech, aby zkoumaly postoj odsouzeného ke spáchanému trestnému činu s uloženým trestem odnětí svobody, z něž žádá o podmíněné propuštění. Naopak ústavně nekonformní by byl takový výklad, který by ztotožňoval zjišťování postoje či náhledu odsouzeného s jeho doznáním jako nepodkročitelnou podmínkou pro závěr, že odsouzený prokázal polepšení. Doznání je institutem trestního práva procesního, zatímco polepšení se je institutem trestního práva hmotného. Tyto instituty nelze směšovat.

Obecné soudy rozhodující o podmíněném propuštění mohou při posuzování předmětných podmínek s ohledem na relevantní skutkové okolnosti konkrétní věci v souladu se zásadami volného hodnocení důkazů, materiální pravdy a zásady vyhledávací zvažovat, zda si odsouzený osvojil kritický náhled na svou trestnou činnost, zavrhl ji a vnitřně za ni přijal odpovědnost včetně všech následků. Nesmí přitom však požadovat, aby se odsouzený de facto ani de iure k trestné činnosti doznal.

Zamítavé rozhodnutí o žádosti stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody soudy odůvodnily tím, že je třeba, aby přijal zodpovědnost za spáchaný skutek i následky a pochopil, co ho ke spáchání skutku vedlo. Fakticky tak splnění podmínky nápravy stěžovatele soudy zúžily na přijetí zodpovědnosti za spáchanou trestnou činnost. Byť navenek deklarují, že po stěžovateli doznání nepožadují, fakticky splnění podmínky nápravy jeho doznáním podmiňují. Ústavnímu soudu nebylo zřejmé, co jiného by měl stěžovatel vykonat ve vztahu k získání náhledu na svou trestnou činnost, aby dosáhl podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Jestliže soudy měly i přes kladná hodnocení věznic i Probační a mediační služby pochybnosti o nápravě

stěžovatele a jeho vnitřní proměně, a jediným aspektem nápravy stěžovatele byl podle rozhodujících soudů jeho náhled na spáchanou trestnou činnost, měly vyhovět jeho návrhu na doplnění dokazování. Návrhy na provedení důkazů i námitky proti nim lze přitom předkládat v kterémkoli stadiu řízení, neboť v trestním řízení neplatí zásada koncentrace důkazního řízení.

Soudy však relevantní důkazy navržené stěžovatelem neprovedly a v odůvodnění rozhodnutí se náležitě nevypořádaly s jeho protiargumentací, čímž rozhodly v rozporu s judikaturou Ústavního soudu o tzv. opomenutých důkazech, a porušily tak právo stěžovatele na řádný proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud uzavřel, že pokud soudy vycházely při svém rozhodnutí z absence doznání stěžovatele, která podle nich brání splnění podmínky polepšení podle § 88 odst. 1 trestního zákoníku, jde o aplikaci tohoto ustanovení v rozporu se stěžovatelovým právem na soudní ochranu zaručeným v čl. 36 odst. 1 Listiny.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

I. ÚS 1661/24

24. 7. 2024

Vyhověno

Jirsa Jaromír

Lhůta k doplnění blanketní stížnosti v trestním řízení

Pokud stěžovatel podá blanketní stížnost a soud neumožní její řádné doplnění v avizované lhůtě, aniž by stěžovatele upozornil na nepřiměřenost této lhůty, porušuje tím jeho právo na soudní ochranu a obhajobu dle čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Š. S. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 24. 7. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 11. 2023 č. j. 9 To 388/2023-43 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny.

na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny. Proto Ústavní soud napadené rozhodnutí stížnostního soudu zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jaromír Jirsa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

Narativní část

Obvodní soud pro Prahu 5 vzal stěžovatele do vazby. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel dne 22. března 2024 blanketní stížnost s tím, že ji do 14 dnů doplní. Dne 4. dubna 2024 ji skutečně doplnil, avšak Městský soud v Praze stejného dne jeho stížnost zamítl bez ohledu na obsah doplnění podaného v avizované lhůtě.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se zabýval podstatou blanketní stížnosti a lhůtou pro její doplnění a zdůraznil svou judikaturu, že pokud stěžovatel oznámí soudu záměr doplnit blanketní stížnost v určité lhůtě, má soud povinnost na případnou nepřiměřenost této lhůty upozornit; v opačném případě musí vyčkat na doplnění stížnosti. Pouze výjimečně může soud o stížnosti rozhodnout bez ohledu na její avizované doplnění stěžovatelem. To však nelze v případě, kdy stížnost podává osoba, která je v důsledku rozhodnutí omezena na osobní svobodě.

Stěžovatel nevěděl, že jím navržená lhůta pro doplnění blanketní stížnosti je podle názoru soudů nepřiměřená. Proto mohl legitimně očekávat, že soud posečká na doplnění stížnosti a zohlední jeho argumentaci. Soud prvního stupně nevyčkal uplynutí lhůty k doplnění stížnosti a spis postoupil stížnostnímu soudu, který o věci rozhodl bez ohledu na dodatečnou argumentaci stěžovatele.

Tím, že obecné soudy stěžovatele neinformovaly, že jím navržená lhůta je nepřiměřená, přičemž mu nestanovily lhůtu jinou, a tím, že stížnostní soud nevyčkal uplynutí stěžovatelem navržené lhůty, porušily soudy legitimní očekávání stěžovatele a v důsledku toho i jeho právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo

III. ÚS 1609/24

18. 7. 2024

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Zamítnutí blanketní stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby bez předchozího doručení písemného vyhotovení

Rozhodne-li soud o blanketní stížnosti obviněného proti usnesení o vzetí do vazby dříve, než je jemu nebo jeho obhájci doručeno písemné vyhotovení, poruší základní právo obviněného na spravedlivý proces podle čl. 36 odst.

1 Listiny základních práv a svobod a právo na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele A. T. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 18. 7. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze č. j. 61 To 319/2024-68 ze dne 2. 5. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny.

Narativní část

Obvodní soud vzal stěžovatele do vazby. Po vyhlášení usnesení o vzetí do vazby ve vazebním zasedání podal stěžovatel proti rozhodnutí blanketní stížnost. Dne 29. 4. 2024 podal prostřednictvím soudu prvního stupně doplnění stížnosti, v němž podrobně odůvodnil, proč podle něj nejsou dány podmínky pro jeho vzetí do vazby. Městský soud dne 2. 5. 2024 stížnost stěžovatele zamítl. V odůvodnění rozhodnutí mimo jiné uvedl, že stěžovatel až do doby rozhodování tohoto soudu svoji stížnost „nijak blíže písemně neodůvodnil“. Rozhodnutí stížnostního soudu vydané dříve, než bylo obviněnému doručeno písemné vyhotovení rozhodnutí o vazbě, představuje dle stěžovatele porušení jeho základních práv.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že způsob oznámení usnesení osobě, které se přímo týká, i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět, je upraven v § 137 odst. 1 věta druhá trestního řádu. Oznámení se děje buď vyhlášením usnesení v přítomnosti uvedených osob, anebo doručením opisu usnesení. První forma oznámení se týká především těch usnesení, jež není třeba písemně vyhotovit. V opačném případě lze účinky oznámení spojit až s doručením jeho opisu uvedeným osobám bez ohledu na předchozí vyhlášení usnesení v jejich přítomnosti. Účinky usnesení o vzetí obviněného do vazby lze spojit až s doručením opisu jednak obviněnému, ale i jeho obhájci, bez ohledu na jejich přítomnost při vyhlášení usnesení před soudem.

Dle judikatury Ústavního soudu je vyloučeno, aby stížnostní soud možnost doplnění stížnosti proti prvostupňovému rozhodnutí obviněnému fakticky upřel tím, že o blanketní stížnosti rozhodne dříve, než obviněný usnesení soudu prvního stupně obdrží. Nevzdá-li se

obviněný práva podat stížnost proti usnesení o vzetí do vazby, je třeba s případným rozhodnutím stížnostního soudu vyčkat do doby, než se může obhajoba seznámit s odůvodněním vazby. Opačný postup by představoval nepřipustný výklad pravidel vazebního trestního řízení, nerespektující právo obviněného na přístup k soudu.

V dané věci písemné vyhotovení usnesení obvodního soudu o vzetí stěžovatele do vazby nebylo stěžovateli ani jeho obhájci doručeno. Byl sice vyhotoven překlad uvedeného usnesení do ruského jazyka, o němž obhájce žádal při vazebním zasedání, avšak ani ten nebyl stěžovateli doručen (chybí doručenka). Spis pak vůbec neobsahuje doplnění stížnosti ze dne 29. 4. 2024, jež obhájce stěžovatele zaslal obvodnímu soudu formou datové zprávy.

Tím, že obvodní soud opomněl stěžovateli doručit písemné vyhotovení rozhodnutí o vzetí do vazby, odepřel stěžovateli možnost seznámit se s argumentací soudu v písemném odůvodnění tohoto rozhodnutí a v důsledku také možnost připravit svou obhajobu uplatnitelnou ve stížnosti proti tomuto rozhodnutí. Skutečnost, že stěžovateli nebylo rozhodnutí soudu prvního stupně vůbec doručeno, přehlédl i městský soud. S ohledem na uvedené Ústavní soud uzavřel, že zamítnutím stížnosti za této situace došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny. Rozhodnutí městského soudu proto zrušil.

Doplnil, že porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny dosahuje samo o sobě i opomenutí soudů přihlídnout k doplnění stížnosti, neboť v jeho důsledku byla stěžovateli upřena možnost bránit se zákonem stanoveným způsobem proti uvalení vazby. Stížnostní soud tak nepřezkoumal konkrétní námitky, které stěžovatel předložil v doplnění své stížnosti.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1873/23

7. 8. 2024

Vyhověno

Odmítnuto - pro 2b

Svatoň Jan

Zásady ústavně konformní aplikace institutu prohlášení viny a přípustnost opravných prostředků

Omezenou možnost podání opravných prostředků v řízeních, v nichž obžalovaný prohlásil vinu (§ 206c odst. 7 trestního řádu), je nutné interpretovat v souladu se zásadou materiální pravdy. Založí-li nově zjištěné skutečnosti důvodné pochybnosti o vině obžalovaného, nelze přezkum odsuzujících rozhodnutí zákonem vyloučit.

Podmínkou legitimacy odsuzujícího rozhodnutí opírajícího se o prohlášení viny je zásadně pouze takové poučení, které obviněného upozorní na skutečnost, že soudy rozhodující v daném řízení nejsou kromě zákonných limitů při výměře trestu nikterak omezeny a obviněný, který prohlásí vinu, může být odsouzen i k nejpřísnějšímu trestu, který zákon v jeho věci umožňuje uložit.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 7. 8. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele D. M. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2023 č. j. 3 Tdo 255/2023-250, rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. prosince 2022 č. j. 4 To 539/2022-180 a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. července 2022 č. j. 2 T 77/2022-163, v části týkající se stěžovatele, pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny. Návrh na zrušení § 206c odst. 7 věty druhé trestního řádu odmítl.

Narativní část

Stěžovatel se spolu s dalším obžalovaným dopustil krádeže 295 litrů nafty, přičemž se přiznal. Způsobená škoda byla 12 910 Kč, přičemž většina nafty se poškozené vrátila. Stěžovatel uhradil poškozené částku 50 000 Kč. Po nařízení hlavního líčení zaslal okresnímu soudu dopis, v němž výslovně prohlásil vinu ke spáchanému skutku a vyjádřil nad svým jednáním lítost. Při hlavním líčení uvedl, že chce prohlásit vinu a souhlasí s popisem skutku i právní kvalifikací uvedenou v návrhu na potrestání. Rozumí, že se nebude moci odvolat do výroku o vině, bude-li přijato prohlášení viny.

Soud vyhlásil usnesení, kterým přijal stěžovatelovo prohlášení viny. Následně odsoudil stěžovatele za přečin krádeže k peněžitému trestu ve výměře 60 000 Kč. Zároveň uložil oběma obžalovaným povinnost nahradit poškozené společnosti škodu ve výši 12 910 Kč. Proti rozsudku podal státní zástupce odvolání, neboť považoval trest za nepřiměřeně mírný. Krajský soud zrušil rozsudek okresního soudu ve výroku o trestu a stěžovatele odsoudil k trestu odnětí svobody v trvání 10 měsíců. Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud odmítl.

V ústavní stížnosti stěžovatel především namítal, že zákaz bránit se proti výroku o vině opravným prostředkem je protiústavní. Nekritickým přijetím prohlášení viny soudy rezignovaly na řádné zjištění skutkového stavu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zdůraznil, že soud není oprávněn prohlášení viny obžalovaného přijmout v situaci, kdy má o jakémkoliv relevantním aspektu skutkového stavu důvodné pochybnosti. Institut prohlášení viny nedává státním orgánům možnost obcházet pravidlo *in dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch obžalovaného) a zásadu materiální pravdy. Ta spočívá v povinnosti orgánů činných v trestním řízení postupovat tak, aby zjistily skutkový stav bez důvodných pochybností. Orgány činné v trestním řízení přitom postupují v souladu se svými právy a povinnostmi za součinnosti stran. Rozhodné skutečnosti musí přezkoumat i v případě, pokud se obviněný k trestnému činu dozná.

Omezenou možnost podání opravných prostředků v řízeních, v nichž obžalovaný prohlásil vinu, je nutné interpretovat v souladu se zmíněnou zásadou materiální pravdy. Pokud založí nově zjištěné skutečnosti důvodné pochybnosti o vině obžalovaného, nelze přezkum odsuzujících rozhodnutí zákonem vyloučit. V těchto případech tedy obviněný má možnost uplatnit opravný prostředek.

Účelem prohlášení viny je zrychlit řízení tam, kde se strany trestního řízení shodly v otázce viny, ale nikoliv v otázce trestu. Proto je důležité poskytnout obžalovanému úplné a srozumitelné poučení zejména v oblasti hrozících sankcí. V první řadě je třeba trvat na poučení obžalovaného o rozsahu zákonné trestní sazby. Dále je nutné obžalovanému vysvětlit, že mu právní řád negarantuje uložení mírného trestu,

tím méně pod zákonnou sazbou, přičemž odvolací soud může uložený trest zpřísnit.

Ústavní soud uzavřel, že soudy neaplikovaly institut prohlášení viny ústavně konformním způsobem. Stěžovatele nepoučily ani o trestních sazbách, ani o omezeních soudů při ukládání trestu. Takové poučení bylo nedostatečné k tomu, aby bylo možné považovat stěžovatelovo odsouzení na základě učiněného prohlášení o vině za ústavně konformní. Nado z projevů stěžovatele zachycených ve spise nevyplynulo, že by stěžovatel znal podstatné důsledky prohlášení viny v oblasti trestání. Odůvodnění krajského soudu nemohlo obstát, neboť soud zpřísnil trest, aniž by dospěl k odlišným přitěžujícím skutkovým závěrům.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí pro porušení stěžovatelova práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny, v části týkající se stěžovatele zrušil. Návrh na zrušení § 206c odst. 7 věty druhé trestního řádu shledal nedůvodný.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Svatoň. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 2138/23

17. 7. 2024

Vyhověno

Zamítnuto

Ronovská Kateřina

Ústavní meze pro použití institutu prohlášení viny v trestním řízení

Pokud obžalovaný neučinil prohlášení viny řádně, nemůže soud takové prohlášení přijmout. Jiný postup je v rozporu s právem obžalovaného na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 17. 7. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky A. B. a stěžovatele P. M. usnesení Nejvyššího soudu č. j. 8 Tdo 265/2023-5094 ze dne 12. 4. 2023, usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 5 To 63/2021-4927 ze dne 6. 4. 2022 a rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 10 T 4/2020 ze dne 17. 5. 2021 v rozsahu týkajícím se stěžovatelky A. B. pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Návrh stěžovatele P. M. zamítl.

Narativní část

Městský soud odsoudil stěžovatele za úvěrový podvod, za který stěžovatelku odsoudil k trestu odnětí svobody tří let a stěžovatele čtyř let. Proti rozsudku městského soudu podali oba stěžovatelé i státní zástupce odvolání. Vrchní soud dospěl k závěru, že odvolání stěžovatelů jsou nepřípustná v části, ve které se týkají výroku o vině, protože oba před městským soudem prohlásili vinu. Uvedl, že postupem městského soudu nedošlo k podstatným vadám, které by měly vliv na správnost a zákonnost přezkoumávaného rozsudku. Ve zbytku vrchní soud odvolání stěžovatelů zamítl. Nejvyšší soud posléze dovolání stěžovatelů odmítl.

V ústavní stížnosti stěžovatelé především namítali, že městský soud nesplnil podmínky pro přijetí prohlášení viny a rozporovali obsah svých prohlášení. Městský soud zejména neprovedl dokazování ohledně částí obžaloby, které stěžovatelka rozporovala (sjednání úvěru dne 7. 4. 2011).

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se podrobně zabýval ústavními mezemi pro užití institutu prohlášení viny v trestním řízení a zkoumal, zda trestní soudy respektovaly ústavní záruky spravedlivého procesu vztahující se k trestnímu řízení. Věnoval se také posouzení, jaké poučení o následcích prohlášení viny musí obviněný dostat, aby o něj mohl soud opřít následné rozhodnutí o vině.

Ústavní soud uvedl, že pro přijetí viny jsou trestním

řádem (§ 206c ve spojení s přiměřeným použitím § 314q trestního řádu) stanoveny jasné vymezené podmínky. Není možné obejít zásadu materiální pravdy nebo pravidla *in dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch).

Přijetí prohlášení viny je možné pouze pokud nedošlo ke sjednání dohody o vině a trestu a první krok v tomto procesu představuje prohlášení obžalovaného, že je vinen spácháním skutku nebo skutků (případně některého ze skutků) uvedených v obžalobě, a že souhlasí s jejich právní kvalifikací. Následně musí soud obžalovaného poučit a ověřit jeho informovanost a svobodnou vůli (ujistit se, zda obžalovaný chápe podstatu prohlášení, jeho důsledky, a zda je prohlášení činěno dobrovolně). Poučení soudem před přijetím prohlášení viny by tak nemělo zahrnovat pouze informaci o tom, jaké trestní sazby zákon stanoví za daný trestný čin, ale i informaci, že soud obviněnému může uložit trest v rozsahu této sazby, že prohlášení viny nelze vzít zpět a skutečnosti v něm uvedené nelze napadat oprávněným prostředkem. Ve třetím kroku předseda senátu před rozhodnutím o přijetí prohlášení viny zjistí stanovisko státního zástupce, poškozených a zúčastněných (pokud jsou přítomni v hlavním líčení). Teprve následně může rozhodnout o tom, zda prohlášení viny přijímá nebo nepřijímá.

Ústavní soud zdůraznil, že nemůže dojít k přijetí prohlášení viny, pokud obžalovaný řádně neučinil prohlášení podle § 206c odst. 1 trestního řádu. Ústavně souladný výklad vyžaduje, aby o určitosti prohlášení viny nebyly žádné pochyby, a aby prohlášení viny bylo řádně zachyceno ve spisu. Obžalovaný nesmí být nucen vzdát se výhrad proti popisu skutku v obžalobě, i když s ní třeba jen částečně nesouhlasí. Přijaté prohlášení viny by měl soud zohlednit při výměře trestu.

V posuzovaném případě městský soud stěžovatele dostatečně poučil o hrozícím trestu a jeho postup tak nevyústil v porušení práv stěžovatelů. V závěrečných řečech obhájci stěžovatelů uváděli informace,

ze kterých jasně plyne, že si byli hrozícího trestu vědomi.

Ústavní soud nicméně vyhověl stěžovatelce, která namítala, že její prohlášení by nebylo možné (ani po řádném poučení) bez dalšího vzít jako procesně účinné prohlášení viny ke skutkům uvedeným v obžalobě. Tento závěr vyplýval z komunikace předsedkyně senátu a stěžovatelky zachycené v záznamu z hlavního líčení i následného dotazu státního zástupce a reakce stěžovatelky. Ze stěžovatelčích vyjádření totiž nevyplývalo, že by prohlásila vinu ke skutkům uvedeným v obžalobě.

Podle Ústavního soudu tak městský soud měl (kromě řádného poučení) buď jasně formulovanou otázkou získat od stěžovatelky určité a jednoznačné prohlášení viny ke všem skutkům uvedeným v obžalobě, anebo provést dokazování k části obžaloby, u které stěžovatelka svou účast rozporovala. Tím, že městský soud přijal vinu stěžovatelky ke všem třem skutkům uvedeným v obžalobě včetně skutku ze dne 7. 4. 2011, přestože na něm před přijetím usnesení o přijetí viny stěžovatelka opakovaně rozporovala svoji účast, a následně ji z tohoto skutku uznal vinnou, porušil její právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť nerespektoval zákonem stanovený postup a stěžovatelkou projevenou vůli. Naopak v případě stěžovatele Ústavní soud takové pochybení neshledal.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatelky vyhověl a napadená rozhodnutí ve vztahu ke stěžovatelce zrušil, ve vztahu ke stěžovateli ústavní stížnost zamítl.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

II. ÚS 676/24

11. 7. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Uhlíř David

Nedostatečné odůvodnění uložení ochranného opatření zabrání náhradní hodnoty podle § 102 trestního zákoníku

Z rozhodnutí soudu o zabrání náhradní hodnoty musí vyplývat, že zákonné podmínky pro uložení ochranného opatření podle § 102 trestního zákoníku jsou splněny. Pokud odůvodnění soudních usnesení splnění podmínek neosvětluje a přezkoumatelně nereaguje na námitky zúčastněné osoby, poruší její ústavně zaručené právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 11. 7. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky A. K. usnesení Městského soudu v Brně ze dne 30. 5. 2023 č. j. 8 T 63/2014-11335 a usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 12. 2023 č. j. 5 To 188/2023-11523 v části, kterou rozhodly o zabrání náhradní hodnoty, pro rozpor s čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

V rámci trestního řízení vedeného i proti manželovi stěžovatelky, policie zajistila jako náhradní hodnotu za výnos z trestné činnosti peněžní prostředky na bankovním účtu a nemovité věci stěžovatelky. Trestní řízení skončilo rozsudkem městského soudu, který shledal mimo jiné manžela stěžovatelky vinným zločinem podílnictví. V rámci hlavního líčení konaného dne 24. 10. 2018 soud vyhradil rozhodnutí o zajištěných věcech podle § 230 odst. 3 trestního řádu do veřejného zasedání. Stěžovatelka v tu dobu nebyla stranou trestního řízení a soud jí rozhodnutí nedoručil. Doručil jí pouze opis návrhu státního zástupce na zabrání věci podle § 101 odst. 2 písm. e) trestního zákoníku spolu s vyrozuměním o konání veřejného zasedání, které městský soud nařídil na 29. 5. 2023. Městský soud dne 30. 5. 2023 vydal usnesení o zabrání předmětných prostředků a předmětných nemovitostí stěžovatelky podle § 102 trestního zákoníku. Stížnost stěžovatelky následně krajský soud zamítl jako nedůvodnou.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti tvrdila, že napadená rozhodnutí jsou nepřezkoumatelná, neboť z nich nevyplývá, že byly splněny předpoklady pro ukládání ochranného opatření.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že z rozhodnutí soudu o zabrání náhradní hodnoty by mělo jasně vyplývat, proč určité

prostředky považuje za výnos z trestné činnosti, že tyto prostředky v určité výši fakticky získala do dispozice třetí osoba [podle § 101 odst. 2 písm. e) trestního zákoníku] a ve smyslu § 102 trestního zákoníku je převedla na jiný účet (zcižila), vybrala je a ukryla (odstranila) či je spotřebovala (zúžitkovala), a proto je ve veřejném zájmu jí uložit ochranné opatření zabrání náhradní hodnoty. Jasně stanovení výše takové majetkové hodnoty, kterou nabytá třetí osoba, limituje hodnotu majetku, který může být zabrán jako náhradní hodnota.

Ústavní soud opakovaně konstatuje, že součástí práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny je i právo na odůvodnění rozhodnutí soudu a zákaz svévole. Soudy jsou povinny uložení ochranného opatření srozumitelně a přezkoumatelně odůvodnit.

Městský soud dostatečně nevymezil, se kterými prostředky z trestné činnosti pachatele na bankovních účtech mohla stěžovatelka disponovat a v jaké výši. Jestliže uvedl, že prostředky z účtu v eurech vybral sám manžel stěžovatelky bez jakékoli součinnosti s ní, neodůvodnil, proč toto jednání představovalo pro stěžovatelku obohacení, které je ve veřejném zájmu potřeba odčerpát. Nevysvětlil, na základě jakých zjištění považoval zůstatky na předmětných zajištěných bankovních účtech za náhradní hodnotu a nikoli rovněž za přímý výnos z trestné činnosti stěžovatelčina manžela. Splnění podmínek pro aplikaci zabrání náhradní hodnoty podle § 102 trestního zákoníku tak z odůvodnění městského soudu nevyplývalo.

Ústavní soud uvedl, že pokud městský soud rozhodnutí o ochranném opatření, které se přímo dotýká majetkových práv stěžovatelky, vyhradil samostatnému veřejnému zasedání, musí v jeho rámci umožnit stěžovateli v postavení zúčastněné osoby plně uplatňovat námitky ohledně splnění podmínek pro uložení ochranného opatření zabrání věci či zabrání náhradní hodnoty a s těmi se v odůvodnění rozhodnutí vypořádat.

Ústavní soud dospěl k závěru, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces a nepřiměřenému zásahu do vlastnického práva stěžovatelky. Z odůvodnění napadeného usnesení městského soudu nebylo možné objektivně zjistit, zda byly předpoklady pro uložení ochranného opatření zabrání náhradní hodnoty skutečně naplněny. Proti tomuto pochybení pak ke stížnosti stěžovatelky nezasáhl ani krajský soud. Ústavní soud proto ústavní stížnosti zčásti vyhověl a napadená rozhodnutí v tomto rozsahu zrušil. Ve zbývající části (ve vztahu ke dvěma výrokům usnesení městského soudu, kterými soud rozhodnul o zajištění věci), odmítl ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl David Uhlíř. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1287/24

10. 7. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřipustnost

Šámal Pavel

Rozhodování v řízení o přípustnosti vydání osoby do cizího státu k výkonu trestu odnětí svobody na doživotí

Pokud stížnostní soud rozhodne o stížnosti, aniž mu soud prvního stupně předloží řádně a včas doplněné odůvodnění blanketní stížnosti v důsledku administrativního pochybení tohoto soudu, poruší právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod toho, kdo opravný prostředek podává.

V řízení o přípustnosti vydání osoby do cizího státu k výkonu trestu odnětí svobody na doživotí se soud musí věcně vypořádat s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, která je pro danou věc relevantní, zejména vyplývají-li z ní konkrétní kritéria pro posouzení věci. Uplatní-li osoba v řízení návrh na doplnění důkazu, který se ukáže jako klíčový, musí se s ním soud věcně vypořádat. Jiný postup je porušením práva účastníka řízení na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 10. 7. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele B. B. R. B. F. S. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. března 2024 č. j. 14 To 33/2024-626 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbylé části ústavní stížnost odmítl pro nepřipustnost.

Narativní část

Soud první instance v Tunisu odsoudil stěžovatele (tuniského občana) v jeho nepřítomnosti za drogovou trestnou činnost k trestu odnětí svobody na doživotí. V roce 2023 stěžovatele zadrželi v České republice na základě tuniského zatýkácího rozkazu a vzali do předběžné vazby. Tuniská strana poté požádala o vydání stěžovatele k výkonu trestu. Městský soud rozhodl, že vydání stěžovatele je přípustné. Shledal, že stěžovatel nebude při výkonu trestu podroben krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu. Městský soud kvůli odsouzení stěžovatele v jeho nepřítomnosti a indikaci o zhoršujícím se stavu lidských práv v Tunisku požádal tuniskou stranu o doplnění diplomatických záruk, které poté shledal dostatečnými. Stěžovatel nijak nedoložil, že je politickým oponentem, vůči kterým v Tunisku může směřovat porušování lidských práv. Namítal, že jeho bratr byl odsouzen v témže trestním řízení, avšak německá strana jej do Tuniska nevydala. Městský soud však návrh na doplnění dokazování rozhodnutím německé strany zamítl pro nadbytečnost.

Právní zástupce stěžovatele podal proti usnesení městského soudu blanketní stížnost s tím, že ji doplní po doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, což také učinil. Městský soud poté předložil spis k rozhodnutí vrchnímu soudu – do spisu ovšem nezahrnul doručené odůvodnění stížnosti. Vrchní soud stížnost zamítl s tím, že blanketní stížnost zůstala neodůvodněná, když městský soud se řádně se všemi námitkami stěžovatele vypořádal a zabýval se dostatečností poskytnutých diplomatických záruk.

V ústavní stížnosti stěžovatel tvrdil, že soudy nesprávně zhodnotily záruky a ujištění poskytnuté tuniskou stranou.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud konstatoval, že v důsledku administrativního pochybení městského soudu rozhodl vrchní soud o stížnosti, aniž mu městský soud předložil řádně a včas stěžovatelem doplněné odůvodnění stížnosti. Vrchní soud se proto s konkrétní argumentací a věcnou polemikou, uvedenými v doplnění stížnosti nevypořádal.

Stěžovatel vznesl významný důkazní návrh na vyžádání rozhodnutí německých orgánů o nezpůsobilosti vydání jeho bratra do Tuniska v téže trestní věci. Pokud by v řízení vyšlo najevo, že německá strana například nepřijala poskytnuté diplomatické záruky nebo shledala vydání nepřipustné z jiného důvodu, bylo by zapotřebí znát důvod, proč má na tytéž okolnosti česká strana jiný náhled, a v odůvodnění se s tím vypořádat. Soudy tak neučinily.

Obecné soudy se v řízení o přípustnosti vydání osoby do cizího státu k výkonu trestu odnětí svobody na doživotí ani věcně nevypořádaly s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva k hodnocení poskytnutých diplomatických záruk z hlediska hrozby porušení zásady non-refoulement přesto, že z ní vyplývají konkrétní kritéria pro posouzení dané věci.

Uvedeným administrativním pochybením městského soudu projevující se v neústavnosti napadeného usnesení vrchního soudu a nedostatečným vypořádáním se s návrhem stěžovatele na doplnění dokazování rozhodnutím v jiné obdobné věci, jakož i s judikaturou štrasburského soudu ve vztahu k diplomatickým zárukám, došlo k porušení práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto napadený rozsudek vrchního soudu zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 855/24

24. 7. 2024

Vyhověno

Langášek Tomáš

Nárok zvlášť zranitelné oběti na náhradu nemajetkové újmy v trestním řízení

Některé trestné činy (zde pohlavní zneužití a ohrožování výchovy dítěte) způsobují poškozenému nemateriální újmu z povahy věci. Tato újma přitom nemusí nabývat pouze podoby újmy na zdraví. Trestní soud proto nemůže v adhezním řízení odkázat poškozeného s nárokem na náhradu újmy na řízení ve věcech občanskoprávních jen proto, že jej nepodložil lékařskými zprávami.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 24. 7. 2024 zrušil IV. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy na návrh nezletilé stěžovatelky Jitky B. (pseudonym) usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 5. 12. 2023 č. j. 8 To 349/2023-327 a rozsudek Okresního soudu v Blansku ze dne 27. 9. 2023 č. j. 14 T 108/2023-317 v rozsahu výroku, kterým soudy stěžovatelku odkázaly s uplatněným nárokem na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních, a to pro rozpor s čl. 7 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Okresní soud uznal vedlejšího účastníka vinným ze spáchání zločinu pohlavního zneužití a přechodu ohrožování výchovy dítěte. Oběti těchto trestných činů byla nezletilá stěžovatelka tehdy ve věku sedmi až deseti let, s jejíž matkou vedlejší účastník v době spáchání trestné činnosti žil. Stěžovatelka v trestním řízení uplatnila jako poškozená nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 200 000 Kč s úrokem z prodlení. Okresní soud ji s uplatněným nárokem odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních, jelikož nepředložila žádné důkazy v podobě odborných lékařských zpráv, z nichž by bylo zřejmé, do jaké míry jednání vedlejšího účastníka narušilo její přirozený psychický a sexuální vývoj. Krajský soud stěžovatelčino odvolání zamítl.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud odkázal na svoji dřívější judikaturu, v níž se zabýval jak požadavky na odůvodnění soudních rozhodnutí, tak náhradou újmy způsobené trestnou činností v rámci tzv. adhezního řízení na půdorysu čl. 7 odst. 1 Listiny. Vyplývá z ní mimo jiné, že trestním soudům bylo svěřeno rozhodování o adhezních nárocích poškozených právě proto, aby poškozený mohl dosáhnout uspokojení svých nároků již v trestním řízení a nemusel postupovat další – občanskoprávní – řízení, spojené s opětovným prožíváním nepříjemných či traumatizujících zážitků. Takové důsledky jsou nežádoucí především u zvlášť zranitelných obětí, kterou byla i nyní stěžovatelka.

Odkazování poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních proto nelze nadužívat, neboť v takovém případě by institut uplatnění nároku na náhradu újmy v trestním řízení pozbyl smyslu.

Z ústavněprávního hlediska je nepřijatelné, pokud trestní soudy odkáží poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních za situace, kdy zjištěný skutkový stav umožňuje posoudit nárok na náhradu újmy (byť jen zčásti) v adhezním řízení.

Soudy přitom v nynější věci odůvodnily odkázání stěžovatelky na občanskoprávní řízení tím, že nepředložila lékařskou zprávu svědčící o míře narušení jejího psychického a sexuálního vývoje. Nemateriální újma způsobená trestnou činností však podle Ústavního soudu nemusí nabývat pouze podoby újmy na zdraví, ale též duševních útrap (§ 2956 občanského zákoníku). Zatímco v případě psychické újmy na zdraví by bylo trvání na lékařských zprávách namístě, závěr o prožitých duševních útrapách lze učinit i na základě jiných okolností, např. výpovědi poškozené.

Zásah do osobnostních práv poškozeného je imanentní prokázané trestné činnosti. V posuzované věci přitom byla stěžovatelka několikrát pohlavně zneužita ve věku svých sedmi až deseti let tehdejším partnerem své matky, k němuž měla blízký vztah. Takové jednání podle Ústavního soudu již z povahy věci způsobuje újmu na přirozených právech oběti, kterou je třeba nahradit.

Vyložily-li soudy v posuzované věci účel rozhodování o nároku poškozené v adhezním řízení nepřipustně zužujícím způsobem, v důsledku čehož z jeho dosahu fakticky vyloučily případy, kdy je určitá (byť méně závažná) újma poškozené zřejmá již z povahy spáchané trestné činnosti, nemohla jejich rozhodnutí z ústavněprávního hlediska obstát. Nadto i krajský soud uznal dopady trestné činnosti na stěžovatelku, když zmínil, že by další dokazování ohledně způsobené újmy bylo nepřijemné, protože by si musela prožité události znovu vybavovat.

Ústavní soud nakonec připomněl, že dětem nelze přiznávat nižší náhrady nemajetkové újmy, či jim je nepřiznávat vůbec, s odůvodněním, že pro svůj věk ještě zcela nechápou zásahy do svých práv. Takový postup by porušil zásadu rovnosti v právech. S ohledem na uvedené Ústavní soud stížnosti vyhověl a rozhodnutí obecných soudů ve výše uvedeném rozsahu zrušil, neboť jimi došlo k porušení stěžovatelských práv na nedotknutelnost osoby a soukromí a na soudní ochranu dle čl. 7 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Tomáš Langášek. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 3431/23

12. 7. 2024

Vyhověno

Zemanová Daniela

Povinnost rodiče převzít a předat dítě v bydlišti druhého rodiče

Krátkodobé či jednorázové vychýlení práv a povinností rodičů spojených s uskutečňováním styku s nezletilým ve prospěch jednoho z rodičů lze obecně přijmout. Z dlouhodobého hlediska však může taková nerovnoměrnost, obzvláště bez náležitého odůvodnění, představovat důvod k zásahu Ústavního soudu pro možný rozpor s právem „znevýhodněného“ rodiče na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 12. 7. 2024 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy na návrh stěžovatele J. K. výrok I., odst. 1.3, rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 19. 9. 2023 č. j. 32 Co 125/2023-522 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Okresní soud v řízení o úpravě styku a zvýšení výživného rozhodl, že stěžovatel se smí stýkat s nezletilou dcerou v rozsahu každého sudého víkendu od soboty do neděle; rovněž upravil prázdninový styk a stěžovatelovu výživovací povinnost. K nastavení podmínek předávání nezletilé ke styku okresní soud považoval za nejvhodnější rozvrhnout povinnosti rovnoměrně mezi oba rodiče tak, že matka nezletilou předá stěžovateli ke styku v místě jeho bydliště a po ukončení styku stěžovatel nezletilou matce vrátí v místě jejího bydliště. Krajský soud rozhodnutí okresního soudu částečně změnil, mimo jiné v části týkající se úpravy podmínek předávání nezletilé ke styku (pouze proti této části rozhodnutí krajského soudu směřovala ústavní stížnost) – v tomto ohledu rozhodl tak, že stěžovateli uložil povinnost převzít si nezletilou ke styku ve stanovenou dobu v bydlišti matky a ve stanovenou dobu ji tam po styku předat zpět.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že rozhodnutí krajského soudu k místu přebírání a předávání nezletilé ke styku výlučně bydliště matky je nedůvodné a neakceptovatelné. Podle něj v současné chvíli neexistují žádné překážky, které by matce bránily v tom, aby se na předávání dcery podílela. Negativa uskutečňování styku by podle stěžovatele měla být rovnoměrně rozvržena mezi oba rodiče.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud předně zdůraznil zdrženlivost při přezkumu rozhodování opatrovnických soudů. Odkázal na svou judikaturu, ze které vyplývá obecný požadavek, aby pokud tomu nebrání závažné okolnosti, obecné soudy stanovily povinnosti rodičů související se zajištěním kontaktu s nezletilými rovnoměrně. Tedy tak, aby i rodič, který má dítě svěřené do péče, musel vynaložit přibližně stejnou

finanční částku, energii a čas k uskutečnění styku jako rodič, s nímž se styk s nezletilým uskutečňuje. To vše v zájmu rovnoměrného vyvážení překážek spojených se zajištěním styku dítěte s rodičem na větší vzdálenost.

Krajský soud založil své rozhodnutí ohledně místa předávání nezletilé ke styku se stěžovatelem zejména na třech argumentech, které však podle Ústavního soudu částečně postrádaly oporu ve zjištěném skutkovém stavu a částečně byly nelogické. Po jejich vyvrácení ve skutkových zjištěních obecných soudů nenalezl žádný jiný argument, který by mohl odůvodnit krajským soudem zvolené řešení. Stejný závěr vyplýval i z vyjádření krajského soudu k ústavní stížnosti, podle něhož ve věci nebyly zjištěny žádné překážky, které by matce znemožňovaly, aby se rovnoměrně podílela na dopravě nezletilé ke styku s druhým rodičem.

Nezbytnost zásahu Ústavního soudu byla v posuzované věci – i přes jeho výše zmíněný zdrženlivý přístup – odůvodněna zejména skutečností, že úprava styku stěžovatele s nezletilou byla učiněna pro delší časové období. Nebylo proto možné automaticky očekávat brzké další rozhodnutí obecných soudů v této věci, v němž by zjištěné pochybení mohlo být rovnou (tj. bez potřeby zásahu Ústavního soudu) napraveno.

Z výše zmíněných důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a napadený výrok rozsudku krajského soudu zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 679/24

1. 8. 2024

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Pochybení soudů zabývat se z úřední povinnosti aplikací § 113 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru

S ohledem na smysl a účel zákona o spotřebitelském úvěru nelze při aplikaci § 113 odst. 2 tohoto zákona činit rozdíl mezi tím, zda je předmětem zajištění nemovitost jako taková či podíl v bytovém družstvu. Soudy musejí k tomuto ustanovení přihlížet z úřední povinnosti.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Jarmily Pachmanové zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 1. 8. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 26 Cdo 533/2023-158 ze dne 13. 12. 2023, rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 11 Co 274/2022-140 ze dne 16. 11. 2022 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 č. j. 33 C 10/2022-118 ze dne 6. 6. 2022 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 11 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

Narativní část

Stěžovatelka přistoupila jako dlužník ke smlouvě o zápůjčce uzavřené původně mezi jejím synem a společností Gorstello. V dohodě o narovnání stěžovatelka a její syn jako dlužníci uznali dluh syna stěžovatelky vůči společnosti Gorstello v částce 489 885 Kč. Za tímto účelem na společnost převedli družstevní podíl stěžovatelky v bytovém družstvu. Stěžovatelka v něm dále bydlela na základě podnájemní smlouvy.

Strany ujednaly, že nebude-li dluh uhrazen do jednoho roku, zůstane družstevní podíl ve vlastnictví společnosti Gorstello za cenu, která se rovná nesplacené výši dluhu. Poté, co dluh nebyl uhrazen, společnost Gorstello převedla družstevní podíl na vedlejšího účastníka. Na základě jeho žaloby obvodní soud uložil stěžovatelce povinnost specifikovanou bytovou jednotku vyklidit. Městský soud rozhodnutí potvrdil. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelky odmítl. V ústavní stížnosti stěžovatelka namítala, že dohodu o narovnání lze ve svém důsledku považovat za smlouvu o spotřebitelském úvěru. Tím, že soudy uzavřely, že v jejím případě nedošlo k porušení žádné v její prospěch využitelné ochrany, porušily právo stěžovatelky na soudní ochranu a ochranu vlastnictví.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že se v minulosti problematikou ochrany práv spotřebitelů opakovaně zabýval. V posuzované věci přitom v řízení před soudy nebylo zpochybněno, že uvedená smlouva o zápůjčce je

v podstatě smlouvou o spotřebitelském úvěru. Spotřebiteli byli syn stěžovatelky a posléze stěžovatelka. V tomto případě však šlo o výklad a aplikaci zákonných ustanovení určených (nejen) k ochraně spotřebitele jako slabší strany, konkrétně užití ustanovení § 113 odst. 2 zákona o spořitelenském úvěru. Podle něj platí, že „[j]e-li k zajištění spotřebitelského úvěru užitá nemovitá věc nebo věcné právo k nemovité věci, může mít toto zajištění pouze formu zástavního práva; k jiným ujednáním, jejichž účelem je zajištění spotřebitelského úvěru, se nepřihlíží.“

Podle Ústavního soudu je třeba úpravu § 113 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru vztáhnout i na situace, kdy je předmětem zajištění nejen nemovitost jako taková, ale rovněž podíl v bytovém družstvu. Nelze vycházet čistě z textu právního předpisu. Výklad daného ustanovení je třeba posoudit z hlediska smyslu, účelu a funkce zákona o spotřebitelském úvěru jako takovém. Tím je zejména zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitelů při zachování možnosti spotřebitele podržet si při zajištění úvěru nemovitostí práva k nemovitosti určené k bydlení. Jak v případě podílu v bytovém družstvu, tak v případě bydlení, jehož je přímým vlastníkem, přichází spotřebitel okamžikem zajištění o vlastnické právo, jehož prostřednictvím realizuje svou potřebu bydlení.

Ústavní soud se přitom přiklonil k názoru komentářové literatury, že je to v konkrétním případě soud, kdo sám z úřední povinnosti musí zhodnotit, zda je ujednání obsažené ve smlouvě nepřiměřené. Pokud dospěje ke kladné odpovědi, k takovému ujednání nepřihlíží. Jde o ujednání zdánlivé a plnění na jeho základě může být hodnoceno jako bezdůvodné obohacení.

Na základě uvedeného Ústavní soud uzavřel, že obecné soudy v posuzovaném případě pochybily, pokud se aplikací § 113 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru na danou situaci nezabývaly. Soudy měly k tomuto ustanovení přihlížet z úřední povinnosti. Otázce se však dostatečně nevěnovaly ani přesto, že stěžovatelka se použití tohoto ustanovení opakovaně domáhala. Ústavní soud proto ústavní

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

stížnosti stěžovatelky vyhověl a napadená rozhodnutí pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy a čl. 11 Listiny, čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 331/24

10. 7. 2024

Vyhověno

Hulmák Milan

Aktivní legitimace k uplatnění nároku podle zákona č. 82/1998 Sb. (posouzení naplnění podmínky vyčerpání prostředků nápravy)

Tvrdí-li žalobce, který nepodal návrh na zrušení opatření obecné povahy, naplnění důvodů zvláštního zřetele hodných, pro které návrh nepodal, je povinností soudu se s jejich případnou existencí řádně vypořádat. Přitom zejména zohlední, z jakých důvodů žalobce takový návrh nepodal, zda měl aktivní vliv na podání návrhu, na jehož základě bylo opatření obecné povahy zrušeno a případně na argumentaci v něm použitou.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Mgr. Venduly Zahumenské, Ph.D., zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 10. 7. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 36 Co 321/2023-592 ze dne 7. 12. 2023 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 43 C 79/2021-529 ze dne 26. 5. 2023 ve vztahu ke stěžovateli, a to pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatelka se u obvodního soudu domáhala po České republice – Ministerstvu zdravotnictví náhrady nemajetkové újmy, která jí měla vzniknout v důsledku nezákonného mimořádného opatření, kterým byla v souvislosti se zabráněním šíření onemocnění COVID-19 zavedena ve vymezených prostorách povinnost nošení ochranných prostředků dýchacích cest. Uvedené opatření bylo zrušeno městským soudem. Obvodní soud žalobu zamítl, neboť shledal, že nebyly splněny podmínky pro přiznání náhrady podle zákona č. 82/1998 Sb. Mimořádné opatření mělo povahu opatření obecné povahy, bylo vydáno bez řízení, a tudíž i bez účastníků řízení. Postavení účastníka ve smyslu § 7 odst. 1 uvedeného zákona sice může mít osoba, o jejíchž právech a povinnostech bylo mimořádným opatřením rozhodováno, současně však musí jít o osobu, která využila v zákonem stanovené lhůtě možnosti podat proti následně zrušenému mimořádnému opatření žalobu podle § 13 pandemického zákona. Stěžovatelka netvrdila ani neprokázala, že by byla účastnicí řízení, v rámci něhož bylo zrušeno mimořádné opatření, ani neprokázala, že by jí vznikla konkrétní nemajetková újma. Městský soud rozsudek obvodního soudu potvrdil. Stěžovatelka nebyla aktivně legitimována k uplatnění nároku podle zákona č. 82/1998 Sb., přičemž ve věci zároveň nebyly přítomny důvody zvláštního zřetele hodné, pro něž by k uplatnění takového nároku nebylo zapotřebí trvat na požadavku předchozího vyčerpání všech opravných procesních prostředků.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Přesto, že v přezkoumávaném řízení bylo rozhodováno o tzv. bagatelní částce, Ústavní soud shledal, že věc doprovázely mimořádné okolnosti, které ji činily z ústavněprávního hlediska významnou. Jejím podstatou bylo posouzení, zda při použití zákona č. 82/1998 Sb. a zkoumání naplnění podmínek pro přiznání nároku na náhradu nemajetkové újmy vzniklé v souvislosti se vzrušením mimořádného opatření soudy nevybočily z ústavněprávních mezí.

Jednou z podmínek k uplatnění nároku podle zmíněného zákona je vyčerpání všech procesních prostředků, které k ochraně práva poškozenému právní řád nabízí, ledaže jde o případ zvláštního zřetele hodný. Z dřívější judikatury Ústavního soudu přitom vyplývá, že v souvislosti s opatřením obecné povahy může být takovým procesním prostředkem nejen návrh na zrušení opatření obecné povahy, ale i oznámení o uplatňování práv jako osoba zúčastněná na řízení podle § 34 soudního řádu správního. Jsou-li přitom dány okolnosti zvláštního zřetele hodné, je možné od tohoto požadavku upustit. Právo na náhradu škody podle čl. 36 odst. 3 Listiny navíc nelze podmiňovat vyčerpáním takových opravných prostředků, které by nemohly vést k účinné nápravě nebo by mohly vést ke zhoršení právního postavení jednotlivce. Je přitom vždy na obecných soudech, aby zvažovaly, zda konkrétní okolnosti věci jsou zvláštního zřetele hodné, či nikoliv.

V posuzované věci nebyla stěžovatelka dle napadených rozhodnutí aktivně legitimována k uplatnění nároku podle zákona č. 82/1998 Sb., neboť nebyla účastnicí řízení, ve kterém bylo vydáno mimořádné opatření, nepodala návrh na jeho zrušení a nesvědčily jí ani okolnosti hodné zvláštního zřetele. Ústavní soud však dospěl k závěru, že obecné soudy pochybily, považovaly-li za jediný prostředek nápravy návrh na zrušení opatření obecné povahy, ačkoliv takovým prostředkem mohlo být i oznámení o uplatňování práv jako osoba zúčastněná na řízení. Nadto i v případě, že stěžovatelka nevyčerpala žádný z těchto prostředků, nezbavovala tato skutečnost

soudy povinnosti zabývat se existencí možných důvodů hodných zvláštního zřetele a v tomto směru své závěry řádně odůvodnit. Uvedené platí o to víc za situace, že k jejich naplnění směřovala stěžovatelčina argumentace.

Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí ve vztahu ke stěžovateli pro rozpor s právem na soudní ochranu zrušil. V následujícím řízení bude úkolem obecných soudů se posouzením naplnění důvodů zvláštního zřetele hodných dostatečně zabývat.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1311/24

7. 8. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Odmítnuto pro nepřípustnost

Šámal Pavel

Právo dítěte vyjádřit své vlastní názory jako zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu

Jestliže obecné soudy při rozhodování o výchově nezletilého řádně nezjistí, resp. nevyhodnotí aktuální názor nezletilého dítěte, a proto dostatečně nezjistí skutkový stav věci, poruší právo rodiče na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na péči o děti a jejich výchovu podle čl. 32 odst. 4 Listiny, jakož i čl. 3 odst. 1 a čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 7. 8. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele E. Ch. G. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. února 2024 č. j. 12 Co 334/2023- 852 ve výroku I. v části, ve které byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 23. srpna 2023 č. j. 14 Nc 1174/2021-744, 17 P a Nc 123/2021, 17 P a Nc 124/2021, 17 P a Nc 125/2021 ve výrocích III. a IV., a dále ve výroku III., a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 23. srpna 2023 č. j. 14 Nc 1174/2021-744, 17 P a Nc 123/2021, 17 P a Nc 124/2021, 17 P a Nc 125/2021 ve výrocích III., IV., V., VI. a VII. pro rozpor s čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 3 odst. 1 a čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Ve zbývajících částech ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost a zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

V posuzované věci obecné soudy rozhodly o svěřeni nezletilého do péče matky. Při rozhodování vzaly v úvahu zjištěný názor nezletilého, ale i skutečnost, že v zájmu nezletilého je zachovat stávající stav a nevytrhovat ho ze známého domácího a školního prostředí a od matky a školních kamarádů. Změna výchovného prostředí uprostřed páté třídy základní školy za situace, kdy u otce fakticky nebydlí ani jeho sestra, by mohla nepříznivě ovlivnit jeho další vývoj. Stěžovatel má za to, že soud měl respektovat přání téměř jedenáctiletého chlapce žít u otce, které projevil přímo při soudním jednání. Nezletilý si v tomto věku svou životní situaci již plně uvědomuje a je schopen posoudit následky svého jednání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zdůraznil, že obecné soudy jsou povinny posuzovat problematiku svěřeni nezletilých dětí do péče rodičů především s přihlédnutím k jejich nejlepšímu zájmu. Při hledání nejlepšího zájmu nezletilých musí vzít

soudy v úvahu i jejich přání, neboť názor dítěte musí být vnímán jako zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu. Soudy však nemohou vycházet izolovaně pouze z jejich názoru, ale musí souhrnně vzít v úvahu všechny pro posouzení věci významné okolnosti, mimo jiné rozumovou a emocionální vyspělost i věk dítěte. Pokud soud nehodlá k jednoznačně formulovanému názoru dítěte přihlídnout, je třeba i v tomto směru závěry patřičně odůvodnit.

Z dokazování provedeného v posuzované věci před obecnými soudy vyplynulo, že názor nezletilého byl zjišťován pouze v prvostupňovém řízení. V odvolacím řízení již městský soud názor nezletilého znovu nezjišťoval, ačkoli jeho názor vyjádřený v řízení před obvodním soudem nebyl zcela jednoznačný, když nejprve nezletilý vyjádřil přání zůstat u matky, ale později před soudem a opatrovníkem projevil zájem přestěhovat se k otci do Německa.

Nezletilý byl v době, kdy probíhalo odvolací řízení, ve věku jedenácti let a byl již dostatečně rozumově a emocionálně vyspělý na to, aby mohl vyjádřit svůj názor (či přání), který by byl pro rozhodnutí městského soudu relevantní. Pokud městský soud zjistil rozpory v provedeném dokazování, měl zjištěný skutkový stav v odvolacím řízení doplnit o aktuální názor nezletilého, nebyl-li dosavadní názor vyslovený nezletilým jednoznačný a konzistentní. Takto zjištěný názor měl vyhodnotit v kontextu s ostatními vyjádřeními nezletilého, jakož i v kontextu s ostatními skutkovými zjištěními a pro rozhodnutí významnými skutečnostmi, a v odůvodnění svého rozhodnutí se s nimi podrobně vypořádat.

S rozpory ve vyjádřeních nezletilého se ve svém odůvodnění nevypořádal ani obvodní soud, když názor, že „chce být u táty“ nezletilý vyslovil již v řízení před obvodním soudem. Pokud nehodlal k tomuto názoru přihlídnout, měl v tomto směru své závěry patřičně odůvodnit.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Ústavní soud uzavřel, že obecné soudy výše popsaným postupem, kdy při rozhodování o výchově nezletilého řádně nezjistily, resp. nevyhodnotily jeho aktuální názor, čímž neodstranily rozpory v provedeném dokazování, a v důsledku toho nedostatečně zjistily skutkový stav věci, porušily právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na péči o děti a jejich výchovu podle čl. 32 odst. 4 Listiny, jakož i čl. 3 odst. 1 a čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

Ústavní stížnosti proto vyhověl a rozsudek městského soudu a obvodního soudu v předmětných výrocích zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1517/24

14. 8. 2024

Vyhověno

Ronovská Kateřina

Odepření věřiteli podat odvolání proti usnesení insolvenčního soudu o schválení reorganizačního plánu

Pokud insolvenční soud odepře věřiteli, který splnil zákonnou podmínku ve smyslu § 350 odst. 1 insolvenčního zákona, tedy povinnost hlasovat pro odmítnutí reorganizačního plánu, možnost podat proti usnesení o schválení reorganizačního plánu řádný opravný prostředek, porušuje jeho právo na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 14. 8. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. MSPH 90 INS 3811/2023, 5 VSPH 297/2024-B-64 ze dne 25. 3. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Městský soud k návrhu dlužnice, obchodní společnosti, povolil řešení jejího úpadku reorganizací. Na schůzi věřitelů dne 6. 10. 2023 stěžovatel jako jeden z věřitelů mohl hlasovat pouze co do rozsahu nepopřených 151 950,88 Kč, což představovalo 151 950 hlasů. Ve zbylém rozsahu mu hlasovací práva soud ani ostatní věřitelé nepřiznali. Při hlasování o přijetí reorganizačního plánu stěžovatel ve skupině „Nezajištění věřitelé“ hlasoval v rozsahu svých hlasů proti. Po hlasování ve všech skupinách soud konstatoval, že schůze věřitelů reorganizační plán přijala a následně usnesením ze dne 12. 1. 2024 plán schválil. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel odvolání. Vrchní soud odvolání odmítl proto, že stěžovatel není osobou k podání odvolání oprávněnou. Nesplnil požadavek podle § 350 odst. 1 insolvenčního zákona, dle kterého mohou odvolání podat pouze ti věřitelé, kteří hlasovali pro odmítnutí reorganizačního plánu.

Stěžovatel v ústavní stížnosti tvrdí, že vrchní soud porušil jeho právo na spravedlivý proces, když nepřihlédl k tomu, že požadavek § 350 odst. 1 insolvenčního zákona naplnil, když hlasoval proti přijetí reorganizačního plánu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ustanovení § 350 odst. 1 insolvenčního zákona vymezuje, že proti rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení reorganizačního plánu mohou podat odvolání jen ti z věřitelů, kteří hlasovali pro odmítnutí reorganizačního plánu. Okruh osob oprávněných iniciovat instanční přezkum je tak omezen jen na ty věřitele, kteří aktivně projevili svůj nesouhlas s reorganizačním plánem. Cílem je věřitele přimět, aby plánu oponovali již ve fázi jeho přijímání a před vydáním případného rozhodnutí o jeho schválení, nikoli až před odvolacím soudem.

Při hlasování o reorganizačním plánu po jednotlivých skupinách stěžovatel hlasoval ve čtvrté skupině. Z protokolu ze schůze věřitelů vyplývá, že v této skupině proti přijetí reorganizačního plánu hlasoval jediné stěžovatel v rozsahu 151 950 hlasů.

Právo podat odvolání proti usnesení o schválení reorganizačního plánu nenáleží věřitelům, kteří buď byli z hlasování vyloučeni, anebo vyloučeni nebyli, ale k hlasování nepřistoupili. Dále těm, kteří se sice zúčastnili schůze věřitelů, avšak hlasování o reorganizačním plánu se zdrželi. Právo podat odvolání proti rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu nemají věřitelé pohledávek nedotčených reorganizačním plánem, kteří nehlasují, ani věřitelé pohledávek za majetkovou podstatou.

Stěžovatel měl aktivní legitimaci k podání odvolání proti usnesení insolvenčního soudu o schválení reorganizačního plánu. Díky svému hlasování pro odmítnutí reorganizačního plánu totiž podmínku ve smyslu § 350 odst. 1 insolvenčního zákona splnil. Pokud vrchní soud jeho dovolání odmítl podle § 218 písm. b) o. s. ř. ve spojení s § 7 insolvenčního zákona jako podání osoby neoprávněné, porušil ústavně zaručené právo stěžovatele na přístup k soudu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Důvodnost ústavní stížnosti navíc potvrdil ve svém vyjádření i vrchní soud, který hlasování v rozsahu nepopřených pohledávek přehlédl.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a rozhodnutí vrchního soudu zrušil.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1089/23

24. 7. 2024

Vyhověno

Hulmák Milan

Výklad smluvních ujednání soudem a povinnost respektovat autonomní projev vůle smluvních stran; závaznost nálezů Ústavního soudu

Z čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod plyne právo jednotlivce (a odvozeně právnických osob) na to, aby veřejná moc respektovala jeho právní jednání a práva a povinnosti sjednané ve smlouvě. Obecný soud toto právo poruší, odepře-li formalistickým výkladem autonomnímu projevu vůle smluvních stran ty důsledky, které smluvní strany takovým projevem zamýšlely.

Nejvyšší soud také mylně posoudil otázku, zda došlo k převzetí stěžovatelovy povinnosti vedlejším účastníkem, a činil tak na základě zjištěného skutkového stavu, jako otázku skutkovou, ačkoliv šlo o otázku právní.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 24. 7. 2024 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy na návrh stěžovatele statutárního města Brna, městské části Brno-střed, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023 č. j. 33 Cdo 2802/2021-257 a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 15. 6. 2021 č. j. 15 Co 184/2017-233, a to pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel se žalobou domáhal po bytovém družstvu jako vedlejším účastníkovi zaplacení částky 3 977 594,68 Kč. Tuto částku stěžovatel zaplatil K. Hlinovské jako vypořádání nároku z jí učiněných investic učiněných do vybudování bytové jednotky v domě, který vedlejší účastník nabyl od stěžovatele na základě kupní smlouvy. Stěžovatel tvrdil, že podle § 534 zákona č. 40/1964 Sb., dřívějšího občanského zákoníku, se vedlejší účastník v kupní smlouvě zavázal splnit namísto něj závazky vůči K. Hlinovské, vyplývající z nájemní smlouvy uzavřené mezi touto osobou a stěžovatelem, tj. uzavřít nájemní smlouvu ve sjednané lhůtě nebo vypořádat investice do bytové jednotky.

Městský soud žalobu zamítl, krajský soud jeho rozhodnutí potvrdil, Nejvyšší soud dovolání stěžovatele odmítl jako nepřípustné. Rozhodnutí krajského soudu a Nejvyššího soudu následně Ústavní soud zrušil nálezem sp. zn. IV. ÚS 2957/20. Po opětovném projednání věci krajský soud v nyní napadeném rozsudku opět dospěl k závěru, že odvolání není důvodné a rozhodnutí městského soudu potvrdil, neboť podle něho nebylo prokázáno, že by vedlejší účastník kupní smlouvou přebíral závazky vztahující se k vypořádání investic. Nejvyšší soud stěžovatelovo dovolání napadeným usnesením opět odmítl s tím, že stěžovatel brojil pouze proti skutkovým zjištěním odvolacího soudu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud již v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2957/20 obecným soudům vytkl, že se nedostatečně vypořádaly s argumentací stěžovatele; tato pochybení soudy zcela nenapravily ani při svém nynějším rozhodování ve věci.

K výkladu smluvních ujednání se Ústavní soud vyjadřoval opakovaně. Zdůraznil povinnost obecných soudů respektovat autonomní projev vůle smluvních stran a připomněl, že je nepřipustný svévolný výklad právního jednání, který by například odňal smlouvě rozumný význam, který jí smluvní strany chtěly dát. Základním účelem výkladu je zjištění skutečné vůle jednajících. Právní úkony přitom nelze vykládat pouze podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle jednajících; rovněž je nutno přihlížet k okolnostem uzavření smlouvy.

Základní otázkou, na jejímž zodpovězení záviselo rozhodnutí obecných soudů, bylo, zda se vedlejší účastník v kupní smlouvě zavázal převzít práva a závazky vyplývající z nájemní smlouvy spočívající v uzavření nájemní smlouvy, případně vypořádání investic. Krajský soud uzavřel, že převzetí uvedených závazků vedlejším účastníkem neprokázal. Ústavní soud nicméně zjistil, že z úvah obsažených v odůvodnění rozsudku krajského soudu takový závěr nevyplývá, dokonce se s ohledem na další zjištění ve věci jevil nelogický. Ani další dílčí závěry krajského soudu podle Ústavního soudu nebyly dostatečně odůvodněné.

Pochybení se při posouzení věci dopustil i Nejvyšší soud, který závěr o nepřipustnosti dovolání opětovně odůvodnil tím, že zjištění obsahu smlouvy za pomoci výkladu projevu vůle je otázkou skutkovou, ačkoliv šlo o otázku právní (konkrétně, zda byla naplněna hypotéza právní normy obsažené v § 534 občanského zákoníku ohledně závazku). Nejvyšší soud nedostatečně rozlišil mezi pojmy

„právní posouzení“ a „skutkové zjištění“, v důsledku čehož vyložil § 237 občanského soudního řádu přílišně zužujícím způsobem.

Vzhledem k výše uvedenému Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a při konstatování porušení stěžovatelova práva na soudní ochranu napadená rozhodnutí zrušil. Zdůraznil, že při opětovném projednání a rozhodnutí v posuzované věci jsou dotčené soudy vázány právním názorem Ústavního soudu v tomto nálezu.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1372/24

31. 7. 2024

Vyhověno

Šámal Pavel

Rozhodování soudu ve skutkově i právně obdobných souvisejících věcech (hodnocení přiměřenosti délky řízení)

Pokud se soud v odůvodnění svého rozhodnutí nevypořádá s jiným dříve přijatým rozhodnutím ve skutkově i právně obdobné související věci jiného účastníka řízení (ohledně hodnocení přiměřenosti délky řízení), poruší právo účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 31. 7. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky I. M. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. února 2024 č. j. 28 Co 390/2023-68 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelka se žalobou domáhala po vedlejší účastnici zaplacení 43 352 Kč s příslušenstvím jako odškodnění nepřiměřené délky řízení k péči o nezletilou vnučku. Obvodní soud její žalobu zamítl. Odškodnění v téže výši za nepřiměřenou délku téhož řízení se mezitím domáhal samostatným návrhem též dědeček nezletilé. I jeho žalobu obvodní soud zamítl. Oba poté podali samostatně odvolání. Ve věci dědečka nezletilé městský soud změnil prvostupňové rozhodnutí a žalobě zčásti vyhověl do částky 32 500 Kč. Ve věci stěžovatelky městský soud napadeným rozsudkem, vydaným o dva týdny později, potvrdil prvostupňový rozsudek o zamítnutí žaloby.

Stěžejní námitkou stěžovatelky v ústavní stížnosti bylo tvrzení, že se městský soud nevypořádal s rozsudkem vydaným o dva týdny dříve v související věci, v němž tentýž soud žalobě na rozdíl od stěžovatelky částečně vyhověl.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že z ustáleně judikovaných obecných východisek k předvídatelnosti rozhodování ve skutkově obdobných věcech i kazuistiky vyplývá, že povinností soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny je v odůvodnění svého rozhodnutí se věcně vypořádat s dříve přijatým soudním rozhodnutím v obdobné věci.

Dva týdny před vydáním napadeného rozsudku městský soud v jiném senátu rozhodl o odvolání jiného účastníka řízení ve skutkově obdobné, související věci. V obou věcech šlo o odškodnění nepřiměřené délky řízení ve věci nezletilé vedeného u městského soudu. Šlo o stejný titul a stejnou částku, tytéž skutkové a právní okolnosti. Stěžovatelka i dědeček nezletilé byli zastoupeni toutéž právní zástupkyní. V obou věcech bylo rozhodné, zda opatrovnický soud v uvedeném řízení a ve vedlejší

řízení o návrhu otce rozhodoval v přiměřené lhůtě. Avšak zatímco v jedné věci městský soud shledal, že opatrovnický soud rozhodl v nepřiměřené lhůtě, ve věci stěžovatelky považoval délku rozhodování opatrovnického soudu ve stejné fázi za přiměřenou.

Městský soud se v napadeném rozsudku nevypořádal s opačným hodnocením přiměřenosti délky řízení v téměř totožné věci jiného účastníka řízení přijatého v dřívějším rozhodnutí téhož soudu. Pro hodnocení ústavnosti takového postupu přitom nebylo rozhodné, zda o onom rozhodnutí městský soud věděl. Povinností soudu musí být zajistit vnitřní mechanismy, aby k takto rozdílnému rozhodování nedocházelo, respektive aby soud měl povědomí o obdobných neskončených věcech. Vhodné za takové situace by bylo uvažovat o spojení věcí.

Podle Ústavního soudu se obě rozhodnutí rozcházela v hodnocení možnosti přerušení řízení a existence průtahů ve vedlejší řízení o návrhu otce. Na to se měl městský soud zaměřit. Odkaz městského soudu na specifikum opatrovnického řízení sám o sobě tento rozpor neřešil.

Stěžovatelka mohla na související věc poukázat. Požadavek vůči stěžovateli, aby na nedávné rozhodnutí téhož soudu v jiné obdobné věci odkázala, by však vůči ní byl ve srovnání s požadavkem vůči městskému soudu sledovat v nápadu obdobné věci nepřiměřený.

Ústavní soud dospěl k závěru, že absence jakéhokoliv vysvětlení odklonu od právních závěrů obsažených v rozhodnutí městského soudu v obdobné věci vedlo k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny, přestože se věc týkala tzv. bagatelní částky.

Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 49/24

24. 7. 2024

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Způsob určení výše odměny advokáta a jeho vliv na právo na právní pomoc a obhajobu

Nastavením pravidel pro odměňování advokátů jsou ovlivněny nejen finanční zájmy advokáta – podnikatele, ale i naplnění jeho role jako ochránce základních práv v systému řádného výkonu spravedlnosti. V situaci, kdy o výši odměny obhájce nerozhoduje na základě dohody s advokátem sám obviněný, ale stát, je uhrazením odměny obhájce realizováno ústavně zaručené právo na právní pomoc a obhajobu. Proto je nutné dbát na to, aby způsob určení odměny obhájce neměl nepříznivý vliv na základní práva a svobody obviněného, tedy i práva na obhajobu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 24. 7. 2024 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy na návrh stěžovatelky Mgr. Jitky Snítlové usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 10. 2023 č. j. 8 To 92/2023-1317, a to pro rozpor s čl. 26 odst. 1 a 3 a čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Městský soud stanovil stěžovatelce jako ustanovené obhájce obviněného (nyní již odsouzeného) podle § 151 odst. 3 trestního řádu odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši 152 656 Kč. Při svém posouzení mimo jiné vyhověl stěžovatelčině požadavku na trojnásobné zvýšení odměny podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu s odůvodněním, že šlo o úkony, u nichž byla třeba znalost ukrajinského trestního práva a mezinárodního práva. Ke stížnosti státního zástupce vrchní soud napadeným usnesením rozhodnutí městského soudu zrušil a stěžovatelce přiznal částku 37 585 Kč. Městskému soud jednak vytkl, že nehodnotil důvodnost zvýšení odměny u každého jednotlivého úkonu právní služby, jednak měl za to, že ve věci nebyl proveden žádný úkon, který by bylo možno označit za mimořádně obtížný, odůvodňující zvýšení odměny.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud konstatoval, že v posuzované věci šlo nejen o ústavně zaručená práva stěžovatelky, ale (především) o právo jejího klienta na obhajobu. Nastavením pravidel pro odměňování advokátů v případě obhajoby hrazené státem jsou ovlivněny nejen finanční zájmy advokáta, ale i naplnění jeho role jako ochránce základních práv. Stát uhrazením odměny obhájce umožňuje obviněnému realizovat jeho ústavně zaručené právo na právní pomoc.

Ústavní soud se neztotožnil se závěrem vrchního soudu, podle něhož stěžovatelce nemohl přiznat zvýšenou odměnu za žádný z úkonů právní služby s tím, že potřeba znalosti cizího jazyka a cizího práva byla okrajová. Stěžovatelka při koncepci obhajoby klienta musela vycházet z řady zahraničních právních pramenů,

musela využívat cizího jazyka a aplikovat právní předpisy mezinárodního práva veřejného stejně jako ukrajinského práva. I sám místopředseda městského soudu ostatně v průběhu řízení žádal o prodloužení lhůty k písemnému vyhotovení rozsudku mimo jiné z důvodu složitosti věci. Navíc šlo o teroristické trestné činy spáchané působením v ozbrojených složkách, a tedy právní otázku, k níž existuje omezená judikatura.

Vyjmenované skutečnosti podle Ústavního soudu vyvracely závěr vrchního soudu, že žádný z úkonů, jež stěžovatelka provedla, nebylo možno označit za mimořádně obtížný, zasluhující si přiznání zvýšené odměny.

Vzhledem k tomu, že vrchní soud *a priori* a plošně vyloučil jakékoliv zvýšení odměny podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu, což byl postup nesprávný, nezabýval se Ústavní soud již jednotlivými námitkami stěžovatelky vztahujícími se k posouzení toho kterého úkonu právní služby. Bude totiž právě na vrchním soudu, aby se v dalším řízení pečlivě zabýval tím, zda stěžovatelce za jednotlivé úkony přísluší zvýšená odměna či nikoliv, s tím, že je nepřipustné závěr o (ne)přiznání zvýšení odměny učinit paušálně, bez rozlišení konkrétních provedených úkonů.

Z důvodů uvedených výše Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení vrchního soudu zrušil. Vrchní soud porušil nejen právo stěžovatelky dle čl. 26 odst. 1 a odst. 3 Listiny, ale kontextuálně zasáhl i do práva odsouzeného na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1105/24

10. 7. 2024

Vyhověno

Svatoň Jan

Porušení rovnosti účastníků řízení; nepřihlednutí k vyjádření v důsledku administrativního pochybení

Pokud dojde technickou či organizační chybou administrativního systému soudu k chybnému posouzení skutkového stavu věci, kdy důkazní návrhy byly založeny do spisu až po nařízeném soudním jednání, i když byly doručeny soudu den před tímto jednáním, jedná se o porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a práva na rovnost účastníků zakotveného v čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 10. 7. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky obchodní společnosti I-Xon a. s. rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 18. ledna 2024 č. j. 34 C 159/2022-76 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny.

Narativní část

Městský soud ústavní stížností napadeným usnesením zamítl návrh stěžovatelky, aby jí žalovaný zaplatil částku ve výši 5 330 Kč. Obsahem spisu se neprokázala tvrzení uvedená v žalobě stran týkající se vzniku pohledávky a stěžovatelka pro svou neúčast u jednání soudu nemohla být poučena ve smyslu § 118a odst. 1, 3 o. s. ř. Stěžovatelka dle soudu neunesla břemeno tvrzení a důkazní břemeno. Pro úplnost městský soud uvedl, že dne 17. 1. 2024 městský soud obdržel podání stěžovatelky, kterým doplnila svá skutková tvrzení; označené podání se však do dispozice samosoudce dostalo až po vyhlášení rozsudku ve věci samé.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že v předmětném řízení soud nepřihlédl k jejímu vyjádření, v němž namítala zásadní tvrzení a navrhovala důkazy k jejich prokázání. Takovým postupem porušil procesní rovnost stran.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Předmětem sporu byla částka ve výši 5 330 Kč, kterou lze i ve světle judikatury Ústavního soudu označit za bagatelní. Ústavní soud dal opakovaně ve své rozhodovací praxi najevo, že důvodnost ústavní stížnosti v takové věci přichází v úvahu jen v případech extrémního vybočení ze standardů, jež jsou pro postupy zjišťování skutkového základu sporu a pro jeho právní posouzení esenciální. Pochybení takového charakteru však Ústavní soud v nyní souzené věci shledal.

Podle Ústavního soudu bylo nesporné, že stěžovatelka zaslala vyjádření k výzvě soudu den před nařízeným jednáním městského soudu (konkrétně dne 17. 1. 2024

ve 14:46), přičemž nařízené jednání se konalo dne 18. 1. 2024 v 13:00 hodin. Uvedené vyjádření s přílohami se nicméně dostalo do dispozice samosoudce až dne 19. 1. 2024 ráno.

Soud stěžovatelčiny důkazní návrhy a její tvrzení včas nevytisknul z elektronického systému a nezaložil do spisu v listinné podobě. Městský soud při zjišťování skutkového stavu vycházel pouze z důkazů založených ve spisu a měl za to, že stěžovatelka žádné důkazy soudu nepředložila, což však objektivně neodpovídalo skutečnosti.

Tímto postupem soudu došlo k porušení stěžovatelčina práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na rovnost účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny, neboť obecný soud musí věnovat pozornost všem skutečnostem, které jsou důležité pro jeho rozhodování. Je nerozhodné, že se důkazní návrhy stěžovatelky nedostaly včas v listinné podobě do sféry dispozice příslušného soudce, neboť oběh písemností je věcí vnitřní organizace práce každého soudu.

Z ústavněprávního hlediska lze považovat postup soudu při nakládání s důkazními návrhy za bezdůvodné opomenutí, což představuje pochybení, jež má ústavněprávní relevanci pro posouzení řádného dodržení pravidel při zjišťování skutkového stavu věci samé.

Ústavní soud zdůraznil, že uvedená skutečnost není pochybením konkrétního soudce městského soudu. Pochybení může být způsobeno možným nedostatečným materiálním a personálním zajištěním obecných soudů ze strany příslušných orgánů státní správy.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadený rozsudek zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Svatoň. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1145/24

10. 7. 2024

Vyhověno

Šámal Pavel

Změna nákladů řízení odvolacím soudem v neprospěch odvolatele v rozporu se zásadou zákazu *reformationis in peius*

Pokud odvolací soud přezkoumá napadené rozhodnutí soudu prvního stupně v rozporu s procesními předpisy v širším rozsahu, než odvolatel navrhoval, a v rozporu se zásadou zákazu reformace *in peius* pouze na podkladě účastníkem řízení podaného odvolání jeho procesní postavení zhorší, překročí svoji pravomoc vykonávat soudní moc jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon (čl. 2 odst. 3 Ústavy). Tím nedostojí své povinnosti plynoucí z čl. 4 Ústavy, podle kterého jsou základní práva a svobody pod ochranou soudní moci, a poruší tak právo účastníka řízení na soudní ochranu a na řádně vedené soudní řízení ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 10. 7. 2024 konstatoval II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky Hany Šustkové, že výrokem I. b) rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 11. 1. 2024 č. j. 14 Co 138/2023-185 byl porušen čl. 36 odst. 1 Listiny, a rozsudek ve výrocích I. b), II. a III. zrušil.

Narativní část

Městský soud rozvedl manželství vedlejšího účastníka a stěžovatelky (výrok I.) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.). Doplnujícím usnesením rozhodl, že Česká republika nemá vůči účastníkům právo na náhradu nákladů vynaložených na odměnu ustanovené zástupkyně stěžovatelky. Proti rozsudku městského soudu ve znění doplňujícího usnesení podala stěžovatelka odvolání. Krajský soud napadeným rozsudkem rozsudek městského soudu a) ve výrocích I. a II. potvrdil, b) ve výroku II. v části, ve které bylo rozhodnuto doplňujícím usnesením, změnil tak, že stěžovatelce uložil povinnost zaplatit České republice na náhradu nákladů řízení částku 8 100 Kč (výrok I.) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Dále stěžovatelce uložil povinnost zaplatit České republice náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok III.).

Stěžovatelka v ústavní stížnosti především namítala, že krajský soud na základě jí samotnou podaného odvolání proti výroku rozsudku městského soudu ve věci samé změnil (pouze) nákladový výrok prvostupňového rozhodnutí, a to v její neprospěch. Tím překročil své oprávnění v civilním sporném řízení, neboť měl přezkoumat odvoláním napadený rozsudek jen v rozsahu jí podaného odvolání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud předně s odkazem na nález sp. zn. I. ÚS 1238/23 ze dne 10. 4. 2024 zdůraznil význam zásady dispoziční pro sporné občanské řízení. Judikatura Ústavního soudu uznává, že i když je tato zásada neoddělitelnou součástí procesních zásad občanského soudního řízení, nejde o zásadu, jež má svůj přímý původ v ústavním pořádku České republiky. Obdobné platí pro zásadu zákazu reformace *in peius*, která ze zásady dispoziční vychází. Ačkoli nemá pozitivní ústavněprávní zakotvení, její porušení se může v závislosti na konkrétních okolnostech a daném procesním kontextu jako procesní vada ve sféře ústavně zaručených práv a svobod negativně projevit.

Ústavní soud připomněl, že zásada dispoziční ovládá i odvolací řízení. Platí-li zákaz reformace *in peius* ve vztahu k rozhodování o odvolání proti výrokům rozhodnutí ve věci samé, musí se toto pravidlo projevit i při rozhodování o nákladech prvostupňového řízení, protože jde o výrok závislý. Pokud odvolací soud potvrdí výrok rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, není již důvod přezkoumávat nákladový výrok jako závislý výrok, neprojevila-li k tomu vůli protistrana svým dispozičním úkonem.

V posuzovaném odvolacím řízení krajský soud v rozporu se zásadou zákazu reformace *in peius* na podkladě odvolání podaného pouze samotnou stěžovatelkou její procesní postavení zhoršil. Překročil tak své oprávnění posuzovat odvoláním napadený rozsudek výhradně v rozsahu podaného odvolání a rozhodnout jen ve prospěch jediné odvolatelky, když zde k opačnému postupu nebyly dány důvody. Tím rozhodl v rozporu se zásadami ovládajícími občanské soudní řízení. Tato procesní vada vedla k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Rozhodnutí krajského soudu se negativně

promítlo ve sféře garance odvolacího práva stěžovatelky ve smyslu přístupu k soudu (zákonem předvídanému řízení o opravném prostředku), protože nepodala-li by stěžovatelka odvolání, nedošlo by ke zhoršení jejího právního postavení. Procesní pochybení soudu v důsledku též závažně zasáhlo do majetkové sféry stěžovatelky.

Ústavní soud proto napadený rozsudek v uvedeném rozsahu zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Soudce Jan Svatoň uplatnil odlišné stanovisko.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

I. ÚS 2216/23

28. 8. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Odmítnuto pro nepřípustnost

Ronovská Kateřina

Náklady odvolacího řízení o přiměřeném zadostiučinění za nemajetkovou újmu stanovené úvahou soudu

Uzná-li soud ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci základ žalobcova nároku – tedy existenci nemajetkové újmy, avšak přiměřené zadostiučinění nepřizná v plné žalované výši, má přesto postupovat podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu. Ten umožňuje přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, neboť rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu. To platí přiměřeně i pro rozhodování o nákladech odvolacího řízení, odvolal-li se žalobce proti výši náhrady, kterou mu soud přiznal. Pokud soud bez dostatečného odůvodnění postupuje jinak, porušuje tím právo dotčeného účastníka řízení na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele P. V. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 28. 8. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok II rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 18 Co 9/2023-189 ze dne 22. 3. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro nepřípustnost a pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Stěžovatel podal žalobu proti České republice – Ministerstvu spravedlnosti, v níž požadoval 200 000 Kč jako náhradu nemajetkové újmy způsobené trestním řízením. To skončilo zproštěním obžaloby, jelikož se neprokázalo, že by stěžovatel skutek spáchal. Stěžovatel tvrdil, že utrpěl psychickou újmu v důsledku dlouhého trestního stíhání, což se projevilo nespavostí, stresem a obavami o zajištění rodiny. Na základě zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, se domáhal odškodnění za újmu na psychickém zdraví.

Obvodní soud pro Prahu 10 přiznal stěžovateli 30 000 Kč a zbytek nároku zamítl. Zároveň Ministerstvu spravedlnosti uložil, aby stěžovateli uhradilo náklady řízení ve výši 30 798 Kč. Městský soud potvrdil rozsudek obvodního soudu a rozhodl, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů odvolacího řízení. Nejvyšší soud dovolání stěžovatele odmítl.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve poukázal na svou judikaturu v obdobných věcech. V nálezech sp. zn. IV. ÚS 649/22, sp. zn. III. ÚS 1125/23 a sp. zn. IV. ÚS 3194/22 zdůraznil význam řádného postupu obecných soudů při rozhodování o náhradě nákladů řízení ve sporech o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem nebo

nezákonným rozhodnutím. Pokud žalobce prokáže základ svého nároku, i když mu soud nepřizná plné zadostiučinění, má soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení postupovat podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, jenž umožňuje přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu. Rozhodnutí o výši plnění totiž závisí na úvaze soudu. Pokud obecné soudy takto nepostupují, resp. své rozhodnutí v tomto smyslu řádně neodůvodní, porušují právo žalobce na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Tyto závěry platí i při rozhodování o náhradě nákladů odvolacího řízení. Zároveň Ústavní soud připomněl závaznost svých rozhodnutí včetně odůvodnění a nosných důvodů pro všechny soudy i samotný Ústavní soud při řešení typově shodných případů.

Obecné soudy v projednávané věci neměly pochybnosti o důvodnosti základu nároku stěžovatele, ovšem přiznaly stěžovateli jinou výši zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu. Její určení tedy záviselo na úvaze obecných soudů. Proto byl při rozhodování o náhradě nákladů řízení namíste závěr, že stěžovatel byl plně úspěšný při prokázání základu nároku, byť byl jen zčásti úspěšný při určení jeho výše. Priorita prokázání základu nároku nad určením jeho přiměřené výše pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení se uplatní i při rozhodování o nákladech odvolacího řízení. Městský soud v nyní posuzované věci pochybil, když rozhodl o náhradě nákladů řízení dle § 142 odst. 2 občanského soudního řádu za použití § 224 odst. 1 občanského soudního řádu s odůvodněním, že v odvolacím řízení byl úspěch u účastníků přibližně stejný, když stěžovatel se svým odvoláním neuspěl a vedlejší účastnice také ne, a proto si každý z nich ponese náklady řízení ze svého.

Tím, že odvolací soud bez jakéhokoli odůvodnění v rozporu s čl. 89 odst. 2 Ústavy nerespektoval

judikaturu Ústavního soudu v typově shodné věci, porušil právo stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto napadený výrok rozhodnutí odvolacího soudu zrušil. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost a pro zjevnou neopodstatněnost.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1577/22

29. 8. 2024

Vyhověno

Uhlíř David

Určování výše finanční náhrady za odňatý a nevydaný pozemek

Při určování výše finanční náhrady za odňaté a nevydané pozemky musí správní orgány i obecné soudy vycházet ze třech podmínek: 1. přiměřená a rozumná výše náhrady, 2. náhrada nemusí být nutně ekvivalentem aktuální tržní ceny, 3. výše náhrady musí naplňovat účel restitučního zákonodárství, tj. odčinění nebo zmírnění majetkových křivd tak, jako by tomu bylo při vydání věci. Ačkoli nemusí být finanční náhrada nezbytně ekvivalentem aktuální tržní ceny pozemku, musí příslušné orgány pro dodržení ústavněprávních požadavků poskytování náhrad zohlednit také růst cen nemovitostí jako specifického druhu věci a svou kalkulaci podrobně odůvodnit.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 29. 8. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelů: a) Kateřina Hanna, b) Boris Kotal, c) Lumír Kotal a d) Věslav Kotal, usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 856/2022-181 ze dne 2. 5. 2022 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelé se u obvodního soudu domáhali po Státním pozemkovém úřadu (vedlejší účastnice) zaplacení finanční náhrady ve výši 21 234 615 Kč za odňatý a nevydaný pozemek podle § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě. Soudy nižších stupňů s poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2021 sp. zn. 28 Cdo 3772/2018 dovodily, že je namíste stěžovatelům přiznat finanční náhradu ve výši odpovídající šestinásobku ceny předmětného pozemku (4 900 000 Kč) stanovené v souladu s § 28a zákona o půdě podle oceňovací vyhlášky č. 182/1988 Sb., ve znění vyhlášky č. 316/1990 Sb. (dále jen „vyhláška“). Městský soud zdůraznil, že v projednávané věci nejsou dány výjimečné okolnosti, jež by odůvodňovaly zvýšení či snížení této finanční náhrady. Korigoval názor obvodního soudu pouze v otázce úroků z prodlení. Nejvyšší soud následně dovolání stěžovatelů i vedlejší účastnice odmítl. Stěžovatelé nesouhlasili s tím, že za přiměřenou a rozumnou výši peněžitě náhrady lze považovat šestinásobek ceny určené podle vyhlášky.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se problematikou určení přiměřené výše finanční náhrady za pozemky, které nebyly podle zákona o půdě vydány, opakovaně zabýval. Judikatura je ustálena na stanovisku, že v řízení o peněžitě náhradě za nevydané pozemky podle § 16 odst. 1 zákona o půdě není ústavně souladný takový výklad, který zvyšuje ceny uvedené podle § 28a tohoto zákona ve vyhlášce jen podle míry inflace běžného spotřebního zboží a nezohledňuje růst cen nemovitostí. Koeficient šestinásobku finanční náhrady určené podle vyhlášky je s ohledem na časový odstup

od účinnosti zákona o půdě zásadně neústavně nízký a odporuje závazným právním závěrům obsaženým v ustálené judikatuře Ústavního soudu (nález sp. zn. Pl. ÚS 21/19 ze dne 12. 1. 2021 a nález sp. zn. IV. ÚS 2827/22 ze dne 15. 11. 2023).

Z těchto nálezů plynou pro orgány veřejné moci tři závazné podmínky určování výše náhrady, která má být: 1. přiměřená a rozumná, 2. nemusí nutně dosahovat tržní ceny, 3. má odčinit nebo zmírnit majetkovou křivdu tak, jako by tomu bylo při vydání věci. Šestinásobné zvýšení cen určených podle výše označené vyhlášky těmito kritériím nedostojí, neboť nezohledňuje míru růstu cen nemovitostí, nýbrž jen běžného spotřebního koše.

Ačkoli nemusejí být náhrady nezbytně ekvivalentem aktuálních tržních cen pozemků, příslušné orgány musejí pro dodržení i dalších práv uvedených ústavněprávních požadavků poskytování náhrad zohlednit také růst cen nemovitostí jako specifického druhu věci a svou kalkulaci podrobně odůvodnit. Postup, který nebere dostatečně na zřetel tato kritéria, porušuje základní práva jednotlivců na ochranu vlastnictví a na soudní a jinou právní ochranu podle čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny.

Obecné soudy, byť se řídily svou judikaturou (rozsudkem č. j. 28 Cdo 3772/2018-161 ze dne 16. 2. 2021), nedodržely po obsahové stránce závazné právní názory obsažené v nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 21/19. V tomto nálezu Ústavní soud sice vymezil pro navýšení náhrady kritéria obecně, avšak dostatečně identifikoval jejich smysl a účel. Koeficient nastavený Nejvyšším soudem, resp. postup, jakým k tomuto koeficientu dospěl, shledává Ústavní soud rozporný s ústavně souladným výkladem § 16 odst. 1 a § 28a zákona o půdě. Ke shodnému závěru přitom dospěl Ústavní soud i v nedávném nálezu sp. zn. III. ÚS 63/24 ze dne 11. 6. 2024.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Z výše uvedených důvodů proto Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení Nejvyššího soudu zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl David Uhlíř. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 2746/23

28. 8. 2024

Zamítnuto

Wintr Jan

Domácí porody vedené porodními asistentkami

Současnou právní úpravu v oblasti domácích porodů a porodních asistentek je třeba vykládat tak, že domácí porody stojí mimo rozsah zdravotní péče ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o zdravotních službách a také mimo rozsah nadřazeného pojmu zdravotní služby podle § 2 odst. 2 a 3 tohoto zákona. Takový výklad nepředstavuje porušení práva porodních asistentek na podnikání dle čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 28. 8. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy zamítl návrh stěžovatelek H. J. K. a P. L. směřující proti rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 241/2022-74 ze dne 11. 8. 2023 a rozsudku Krajského soudu v Praze č. j. 51 A 48/2019-130 ze dne 30. 8. 2022.

Narativní část

První stěžovatelka je porodní asistentka, druhá stěžovatelka měla zájem o poskytování zdravotních služeb první stěžovatelky při domácím porodu. První stěžovatelka požádala o rozšíření oprávnění k poskytování zdravotních služeb, konkrétně o možnost vedení fyziologických porodů jako porodní asistentka mimo nemocnice. Správní orgány rozhodly, že žádost je nepřipustná, neboť podle zákona o zdravotnických službách porodní asistentka nemůže vést fyziologický porod v domácím prostředí. Krajský soud zamítl správní žalobu stěžovatelky proti rozhodnutí správních orgánů, s jejichž názorem se věcně ztotožnil. Druhá stěžovatelka v tomto řízení vystupovala jako osoba zúčastněná na řízení. Toto postavení jí přiznal Ústavní soud nálezem sp. zn. II. ÚS 1238/21 ze dne 24. 11. 2021.

NSS následně zamítl kasační stížnost stěžovatelek a přisvědčil výkladu, podle něhož vedení porodů porodními asistentkami je mimo nemocnice možné pouze v zařízeních splňujících specifické technické požadavky dle vyhlášky o požadavcích na vybavení zdravotnických zařízení. Stěžovatelky namítaly, že omezení vedení porodů pouze na zdravotnická zařízení porušuje jejich práva na svobodné podnikání a na ochranu soukromého a rodinného života.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve poukázal na rozsudek ESLP ve věci *Dubská a Krejzová proti České republice*, který definuje minimální lidskoprávní standard v oblasti domácích porodů a porodních asistentek v České republice. ESLP rozhodl, že současná česká právní úprava ani aplikační praxe neodporuje požadavkům, které na Českou republiku klade Úmluva o ochraně

lidských práv a základních svobod, zejména její článek 8. Věc posuzoval jako zásah do práva stěžovatelek využít asistenci porodních asistentek při domácím porodu, který ovšem shledal jako přípustný, neboť je v souladu se zákonem, sleduje legitimní cíl a je nezbytný.

Porod je zásadní a citlivý okamžik v životě žen, který se týká jejich tělesné a duševní integrity, osobní autonomie a reprodukčních práv. Otázka výběru místa porodu spadá pod právo na ochranu soukromého života podle čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy a pod právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí dle čl. 7 odst. 1 Listiny. Český ústavní pořádek ani Úmluva však ženám nepřiznává základní právo rodit doma. Ústavní soud v nálezu II. ÚS 1238/21 připustil, že zákaz porodních asistentek vést domácí porody ovlivňuje právo žen na ochranu vlastního zdraví a související práva dětí na ochranu života a zdraví. Neudělení oprávnění pro porodní asistentku se přitom dotýká také jejího práva na podnikání. Český ústavní pořádek uznává možnost zásahu do těchto práv, ale klíčové je, aby byl zásah ospravedlnitelný a respektoval požadavky proporcionality. Stát má pozitivní závazky, včetně zajištění hmotněprávního a procesního rámce pro ochranu základních práv a péče o těhotné ženy, což by mělo zahrnovat podporu kvalitního prostředí pro porod. Ústavní soud proto projednávaný případ přezkoumal s ohledem na negativní i pozitivní závazky vyplývající z těchto základních práv.

Ústavně konformní výklad zákonné a podzákoné úpravy v oblasti porodních asistentek a domácích porodů zohledňuje roli porodních asistentek podle zákona o nelékařských zdravotnických povoláních, kterým jsou pověřeny poskytováním péče ženám během těhotenství a porodu. Tento zákon rovněž stanovuje, že vedení fyziologického porodu by mělo probíhat ve zdravotnických zařízeních, což odráží i vyhlášky týkající se minimálního technického a personálního vybavení. Domácí porody nejsou zahrnuty mezi zdravotní služby, což vyplývá z analýzy účelu a systematiky zákona o zdravotních službách. Zákonodárce vymezuje, jaké činnosti musí být prováděny na odpovídající

odborné úrovni, což implikuje, že péče při domácím porodu nezaručuje stejnou kvalitu jako péče ve zdravotnickém zařízení.

Ústavní soud konstatoval, že právní úprava nepředpokládá, že by vedení domácích porodů spadalo pod pojem zdravotní péče. Přestože ženy mají právo se rozhodnout pro domácí porod, stát má oprávnění regulovat poskytování zdravotní péče, aby zajistil ochranu života a zdraví rodících žen a dětí. Podmínky pro poskytování zdravotní péče a garance kvalitních služeb jsou proto součástí legislativní regulace, která se snaží eliminovat rizika spojená s porodem. Přesto existuje možnost, aby ženy využily služeb odborně vzdělané porodní asistentky při domácím porodu, přičemž taková asistence ale není považována za zdravotní péči, což vytváří složitou situaci, v níž mohou ženy čelit různým rizikům a právním postihům.

Soudci odmítli námitky stěžovatelek týkající se rozporu české právní úpravy s právem Evropské unie, konkrétně se směrnicí o uznávání odborných kvalifikací.

Ústavní soud dospěl k závěru, že současnou právní úpravu v oblasti domácích porodů a porodních asistentek je třeba vykládat v tom smyslu, že domácí porody stojí mimo rozsah zdravotní péče ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o zdravotních službách a také mimo rozsah nadřazeného pojmu zdravotní služby podle § 2 odst. 2 a 3 tohoto zákona. Porodní asistentky proto při poskytování zdravotní péče domácí porody vést nemohou. České právní předpisy však domácí porody jako takové nezakazují, neposkytují jim však garanci ve formě zdravotní péče. Může-li se žena rozhodnout pro domácí porod a využít k tomu asistenci např. duly či jiných osob, aniž by to právní úprava jakkoliv zakazovala, neexistuje rozumný důvod, aby nemohla využít služeb osoby odborně vzdělané v oblasti porodnictví (např. porodní asistentky) a nést veškerá zdravotní i právní rizika. Nepůjde však o poskytování zdravotní péče.

Ústavní soud závěrem apeloval na orgány moci zákonodárné a výkonné, aby nepřehlížely problémy, které současná právní úprava v oblasti domácích porodů přináší, respektovaly principy srozumitelnosti a předvídatelnosti práva a aby do budoucna reflektovaly vývoj v oblasti porodnictví a v oblasti reprodukčních práv. Současná zákonná a podzákonná právní úprava v oblasti porodních asistentek je velmi spleťtá až nepřehledná, pro adresáty obtížně srozumitelná a zejména co se týče potenciálních sankcí také poměrně nepředvídatelná. Taková situace je v právním státě nežádoucí.

S ohledem na výše uvedenou argumentaci Ústavní soud návrh stěžovatelek zamítl.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Wintr. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 3362/22

7. 8. 2024

Vyhověno

Procesní – pokračování v řízení

Jirsa Jaromír

Nesprávné použití tarifní hodnoty pro výpočet odměny advokáta v případě nemajetkové újmy na osobnostních právech (bolestné a ztížení společenského uplatnění)

Je-li předmětem řízení náhrada nemajetkové újmy na zdraví (odčinění bolestí a ztížení společenského uplatnění), která byla za účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. považována za škodu (majetkovou újmu), je při určení výše náhrady nákladů řízení třeba postupovat i za účinnosti občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu. Nikoliv tedy z tarifní hodnoty podle § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu jako u jiných náhrad nemajetkové újmy na osobnostních právech. Opačný postup může znamenat porušení ústavně zaručených práv na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky M. K. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 7. 8. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výroky II a IV rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 19 Co 95/2022-379 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelka utrpěla újmu na zdraví, způsobenou chybným lékařským postupem, a domáhala se náhrady za způsobené majetkové a nemajetkové újmy. Nálezací soud jí vyhověl a mj. uložil nemocnici a pojišťovně povinnost společně a nerozdílně nahradit stěžovatelce náklady řízení ve výši 598 336 Kč. Nálezací soud při výpočtu výše odměny advokáta za jeden úkon právní služby vyšel z § 8 odst. 1 advokátního tarifu a jako tarifní hodnotu stanovil částku 2 727 040 Kč coby součet všech přisouzených majetkových i nemajetkových náhrad.

K odvolání nemocnice a pojišťovny odvolací soud potvrdil rozsudek nálezacího soudu v meritorní části, v nákladovém výroku jej však změnil tak, že nemocnice a pojišťovna jsou povinny nahradit stěžovatelce společně a nerozdílně náklady nálezacího řízení ve výši 426 766 Kč; dále přiznal stěžovatelce náklady odvolacího řízení ve výši 33 609 Kč. Odvolací soud dospěl na rozdíl od nálezacího soudu k závěru, že při výpočtu odměny advokáta je třeba při ocenění nároků na náhradu nemajetkové újmy postupovat z paušální tarifní hodnoty (50 000 Kč) podle § 9 odst. 4 písm. a), nikoli z přisouzených částek dle § 8 odst. 1 advokátního tarifu. Základ pro stanovení odměny advokáta proto podle odvolacího soudu činil 1 122 977 Kč jako součet majetkových náhrad a dvou paušálních tarifních hodnot ve výši 50 000 Kč za náhradu bolestí a ztížení společenského uplatnění.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se v několika nálezech opakovaně vyjádřil k otázce správného postupu při výpočtu nákladů řízení

ve sporech týkajících se nemajetkové újmy na zdraví. Základním východiskem je, že pokud lze hodnotu sporu jednoznačně vyjádřit v penězích, je nutné při stanovení nákladů postupovat podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu, nikoli užívat paušální náhradní tarifní hodnotu dle § 9 advokátního tarifu. Tímto postupem Ústavní soud respektuje princip, že v případech, kdy žalobce přesně vyčíslí svou pohledávku, nelze přistupovat k paušalizaci nákladů, což potvrdil i ve své judikatuře.

V nálezu sp. zn. IV. ÚS 1788/23 Ústavní soud rozhodl, že soud musí aktivně zjišťovat hodnotu sporu i v případě, že žalobce předloží znalecký posudek, který přesně určuje rozsah nemajetkové újmy. Nemůže tak obstat odkazované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3771/2020, podporující automatickou aplikaci náhradní tarifní hodnoty podle § 9 advokátního tarifu v případě, že se rozhoduje o náhradě za nemajetkovou újmu na osobnostních právech.

Ústavní soud ve svých rozhodnutích, která jsou závazná podle čl. 89 odst. 2 Ústavy, zdůrazňuje, že obecné soudy musejí respektovat interpretační vodítka vyplývající z jeho nálezů při řešení typově shodných případů. Pokud je hodnota sporu vyčíslitelná, nelze aplikovat náhradní tarifní hodnotu bez řádného odůvodnění, protože by to vedlo k porušení práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud upozornil, že nesprávná aplikace tarifní hodnoty ve sporech o nemajetkovou újmu na zdraví může vést k omezení práva žalobců na spravedlivou náhradu.

Ústavní soud poukázal na dlouhodobý problém neadekvátního advokátního tarifu, který neodráží složitost a závažnost sporů o náhradu nemajetkové újmy. Advokátní tarif byl původně určen pro jednodušší případy a jeho aplikace v současné době často vede k nespravedlivým výsledkům. Ústavní soud zdůrazňuje, že dosud nevydaná přísudková vyhláška Ministerstva

spravedlnosti vytváří další právní nejistoty v této oblasti. Ústavní soud proto vyzývá k legislativní změně, která by vedla k novelizaci advokátního tarifu. Ta by měla lépe reflektovat reálné náklady na právní zastoupení v případech nemajetkové újmy a zajistit spravedlivé ocenění náročnosti těchto sporů. Nesprávné používání paušálních hodnot porušuje ústavně zaručená práva na spravedlivou náhradu škody a přiměřené náklady řízení.

V nynější věci stěžovatelka nepožadovala „astronomickou“ částku, která by zjevně převyšovala náhradu za její újmu na zdraví, ale částku, kterou určil jí oslovený znalec. Hodnota sporu spočívající v rozsahu újmy tedy byla od počátku řízení s menšími odchylkami známá a v konečném rozhodnutí autoritativně vyčíslená. Tím, že odvolací soud nerespektoval příslušnou právní úpravu a závaznou judikaturu Ústavního soudu, porušil ústavně zaručená práva stěžovatelky na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny). Ústavní soud proto napadené výroky rozhodnutí odvolacího soudu zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jaromír Jirsa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Zemský soud v Düsseldorfu

Moderování a blokace stránky společností s dominantním postavením na trhu bez odůvodnění dle antimonopolního zákona

Rozsudek sp. zn. 14d O 1/23 ze dne 18. dubna 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Komentář rozhodnutí](#)

Okolnosti případu

Na konci roku 2021 se nezisková organizace Filmwerkstatt Düsseldorf, která se věnuje diskuzi o filmech, dostala do konfliktu se společností Facebook, která na několik měsíců stránku zablokovala kvůli údajnému porušování tzv. zásad komunity, konkrétně zákazu nahoty dětí. Důvodem byla zřejmě reklama na film o Amazonii s fotografií zobrazující kromě režiséra i domorodce, kteří byli spoře oděni. Facebook důvod pro deaktivaci účtu se 4 tisíci sledujícími neuvedl, ani organizaci s předstihem neupozornil na možné porušování komunitních zásad.

Organizace podala žalobu na společnost Facebook k zemskému soudu, neboť podle ní blokace výrazně omezila její činnost a výkon jejích základních práv. Domáhala se zákazu zneužití dominantního postavení na trhu ze strany žalované, které považovala za protiprávní s ohledem na antimonopolní zákon a fungování hospodářské soutěže.

Z odůvodnění rozhodnutí

Soud spor podřadil pod čl. 7 odst. 2 nařízení Brusel I bis, který řeší místní příslušnost – lze žalovat u soudu v místě, kde došlo ke škodné události – vzhledem k tvrzení o zneužití dominantního postavení na trhu, navzdory smluvnímu vztahu mezi stranami. Z toho plynoucí předpoklad příslušnosti německých soudů jako místně příslušných k projednání deliktního jednání byl dle soudu v souladu s cíli nařízení Brusel I bis a zároveň nebyl vyloučen na základě dohody o příslušnosti mezi stranami.

Ve věci samotné soud shledal, že blokování provedené žalovanou bez předchozího nebo bezprostředního odůvodnění a bez možnosti konzultace po zablokování představuje zneužití dominantního postavení na trhu ve smyslu bránění žalobci či žalobkyni podle § 19 odst. 2/1 zákona o ochraně hospodářské soutěže (GWB).

Ačkoliv je žalobkyně neziskovou organizací, z hlediska antimonopolního práva je konkurentkou jiným filmovým a kulturním institucím a svůj účet na Facebooku využívá k propagaci svých akcí. Blokace stránky tak nepopíratelně ovlivnila její postavení v hospodářské soutěži, neboť tím ztratila důležitý komunikační kanál. Možnost využívat jiné platformy podle soudu neznamená, že blokace neovlivňuje trh podle § 19 odst. 2/1 GWB, neboť v takových případech není nutné prokazovat

konkrétní škodu, stačí poukázat na rizika spojená s omezením propagace akcí, k nimž došlo.

Soud připustil, že ve výjimečných případech může být odůvodněné obsah smazat a účet okamžitě a bez předchozího varování zablokovat např. kvůli zákazu zobrazování nahých dětí. V projednávané věci však k takové situaci nedošlo a bylo povinností poskytovatele podle nařízení P2B (nařízení č. 2019/1150 o podpoře spravedlnosti a transparentnosti pro podnikatelské uživatele online zprostředkovatelských služeb) uvést konkrétní skutečnosti pro ukončení obchodního vztahu. Soud také nepřímě odkázal na antimonopolní zákon s tím, že účelem tohoto nařízení je zajistit spravedlivé, předvídatelné, udržitelné a důvěryhodné prostředí pro podnikání online na vnitřním unijním trhu.

V argumentaci soud rovněž věnoval pozornost osobnostním právům upřesněním, že prozařování základních práv musí být zohledněno v kontextu odůvodnění zablokování vzhledem k nepřímému účinku na třetí osoby. Svoboda umění, filmu a projevu ve spojení se svobodou sdružování dané organizace tedy musí být poměřovány s právem Facebooku na podnikání. Kritéria vyvažování přitom vyplývají z judikatury Spolkového ústavního soudu a mimo jiné zohledňují společenskou sílu soukromé společnosti s dominantním postavením (zde Facebooku), u níž se její podmínky užívání v konečném důsledku mohou přiblížit závaznému účinku právních norem. Je proto třeba zohlednit dominantní postavení společnosti v rámci antimonopolního práva, zákaz jeho zneužití a zásah do základních práv osob dotčených zneužitím.

Dotčená ustanovení

Zákon o ochraně hospodářské soutěže

§ 19 odst. 2/1 GWB

Zneužití existuje zejména tehdy, pokud dominantní společnost jako dodavatel nebo odběratel určitého druhu zboží nebo obchodních služeb přímo nebo nepřímě nespravedlivě brání jiné společnosti, nebo s ní zachází jinak než s podobnými společnostmi bez objektivně ospravedlnitelného důvodu.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Soudní dvůr Evropské unie

Mezinárodní ochrana: postavení uprchlíka může být přiznáno ženám, které se ztotožňují se základní hodnotou rovnosti žen a mužů

Rozsudek ve věci C-646/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, ze dne 11. června 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Dvě mladé irácké ženy pobývaly v Nizozemsku od roku 2015. Jelikož jejich původní žádosti o mezinárodní ochranu byly zamítnuty, podaly žádosti následně, ve kterých uvedly, že během svého pobytu v Nizozemsku převzaly normy a hodnoty tamní společnosti, včetně hodnoty rovnosti žen a mužů. Ženy se domnívaly, že v případě jejich návratu do Iráku by nebyly schopny dodržovat pravidla společnosti, která přiznává ženám a mužům odlišná práva a ony samy by byly vystaveny riziku pronásledování na základě identity, kterou si vytvořily v Nizozemsku. Po zamítnutí následných žádostí se obrátily na nizozemský soud, který se rozhodl předložit Soudnímu dvoru otázku, zda se čl. 10 směrnice 2011/95 o mezinárodní ochraně má vykládat tak, že: normy, hodnoty a chování, které si státní příslušníci třetích zemí osvojí během pobytu v členské zemi, mají být považovány za rysy identity, které jsou natolik zásadní, že od dotčených osob nelze požadovat, aby se jich zřekly? Pokud ano, musí být příslušníci třetích zemí na základě těchto norem a hodnot považováni za příslušníky určité společenské vrstvy (sociální skupiny)? Jakým způsobem a v jaké fázi posuzování žádosti o mezinárodní ochranu musí být ve světle čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv EU zohledněn a zvážen nejlepší zájem dítěte?

Z odůvodnění rozhodnutí

Soudní dvůr v rozsudku rozhodl, že ženy, včetně těch nezletilých, které sdílejí jako společný charakteristický rys skutečné ztotožnění se se základní hodnotou rovnosti žen a mužů, k němuž došlo během jejich pobytu v členském státě, mohou být v závislosti na podmínkách panujících v zemi původu považovány za příslušnice „určité sociální skupiny“, což může představovat „důvod pronásledování“, který může vést k přiznání postavení uprchlíka.

Soudní dvůr dále doplnil, že pro uznání existence důvodu pronásledování ve smyslu čl. 10 směrnice o mezinárodní ochraně se nevyžaduje, aby skutečné ztotožnění se se základní hodnotou rovnosti žen a mužů mělo politickou nebo náboženskou povahu. Vnitrostátní orgány však musí ověřit, zda osoba, která uplatňuje tento důvod pronásledování, má v zemi svého původu „oprávněné obavy“, že bude pronásledována. Současně, čl. 60 odst. 1 Istanbulské úmluvy se má vykládat tak, že násilí páchané na ženách na základě jejich pohlaví představuje

formu pronásledování ve smyslu Ženevské úmluvy o uprchlících. Soud v této souvislosti upřesnil, že skutečné ztotožnění se státní příslušnice třetí země se základní hodnotou rovnosti žen a mužů, k němuž došlo během jejího pobytu v členském státě, nemůže být kvalifikováno jako okolnost, kterou tato státní příslušnice sama vyvolala po opuštění země původu, ani jako činnost, jejímž jediným nebo hlavním účelem bylo vytvoření nezbytných podmínek pro požádání o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 4 odst. 3 písm. d). Nemůže být proto v žádném případě postaveno na roveň zneužívajícím postupům a účelovému využití řízení, proti nimž jsou tato ustanovení namířena.

Soudní dvůr dále upřesnil, že je-li žadatelem o mezinárodní ochranu nezletilá osoba, musí příslušný vnitrostátní orgán při posuzování důvodnosti žádosti o mezinárodní ochranu zohlednit její nejlepší zájem. Dlouhodobý pobyt v členském státě, zejména pokud zahrnuje dobu, kdy si nezletilý žadatel utvářel svou identitu, může být zohledněn při posuzování žádosti o mezinárodní ochranu z důvodu pronásledování, například kvůli příslušnosti k určité sociální skupině.

Vzhledem k tomu, že směrnice o mezinárodní ochraně neobsahuje konkrétnější ustanovení, je na členském státě, aby si určil pravidla, podle nichž má být v rámci řízení o mezinárodní ochraně posuzován nejlepší zájem dítěte, zejména s ohledem na dobu a formu posouzení. Čl. 24 odst. 2 Listiny musí být vykládán tak, že brání tomu, aby příslušný vnitrostátní orgán rozhodl o žádosti o mezinárodní ochranu nezletilé osoby, aniž by v rámci individuálního posouzení konkrétně určil, co je v jejím nejlepším zájmu.

Dotčená ustanovení

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby

Článek 10 odst. 1 písm. d)

Skupina tvoří určitou společenskou vrstvu, zejména jestliže - příslušníci této skupiny sdílejí vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

zásadní pro totožnost nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla, a dále - tato skupina má v dotyčné zemi odlišnou totožnost, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou.

V závislosti na okolnostech existujících v zemi původu může určitá společenská vrstva představovat skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace. Sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala akty považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné. Pro účely určení příslušnosti k určité společenské vrstvě nebo vymezení rysu takové skupiny musí být náležitě uvážena hlediska spojená s pohlavím, včetně genderové identity.

Článek 10 odst. 2

Při posuzování otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda žadatel skutečně má rasové, náboženské, národnostní, sociální nebo politické charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy žadateli připisuje.

Listina základních práv Evropské unie

Článek 24 odst. 2

Při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Nejvyšší soud Estonska

Odmítnutí očkování policistou může být dostatečným důvodem pro propuštění ze služebního poměru, k propuštění však nesmí dojít automaticky

Rozhodnutí č. 3-22-157 ze dne 21. června 2024

[Text rozhodnutí / Odlišné stanovisko](#)

Správní senát Nejvyššího soudu Estonska konstatoval, že odmítnutí očkování policistou může vést k propuštění ze služebního poměru. Připomněl však, že policistu není možné propustit automaticky, neboť je předtím nutné zvážit i alternativní možnosti výkonu služby a posoudit, zda je očkování nezbytné.

Okolnosti případu

Během pandemie koronaviru zavedlo estonské policejní ředitelství jako nezbytnou podmínku pro přijetí do služebního poměru povinné očkování proti COVID-19. Rovněž se zaměstnanci, kteří potvrzení o očkování nepředložili dodatečně, měl být služební poměr ukončen. To se stalo i v případě žalobce, který odmítl potvrzení předložit a byl následně propuštěn pro nesplnění zdravotních požadavků pro výkon funkce. Samotný požadavek očkování i jeho následné propuštění byly podle žalobce nezákonné. Žalobce byl přitom očkován první dávkou vakcíny a v dalším očkování nepokračoval kvůli vedlejším účinkům, které údajně pociťoval. Svoji stížnost pak spojil i s návrhem na přezkum ústavnosti § 13 odst. 2 zákona o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a na něj navazujícího nařízení vlády.

Z odůvodnění rozhodnutí

Nejvyšší soud neshledal požadavek na očkování policistů jako nezákonný, jelikož taková povinnost mohla být uložena podle zákona o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci s přihlédnutím k posouzení rizik. Soud však konstatoval, že při nesplnění povinnosti očkování není možné zaměstnance propustit automaticky. Při propuštění ze služebního poměru totiž musí zaměstnavatel zohlednit i výjimečné okolnosti. Pokud by například zaměstnanec předložil důkaz o kontraindikaci očkování nebo pokud by se změnila epidemiologická situace, musel by zaměstnavatel hledat mírnější opatření než ukončení služebního poměru. V projednávaném případě žalobce nepředložil lékařské potvrzení o kontraindikaci očkování ani neuvedl žádné jiné zvláštní okolnosti před propuštěním, které by odůvodňovaly výjimku z povinnosti očkování. Ačkoli mohly v době propuštění existovat známky zmírnění epidemiologické situace, bylo v této fázi předčasné vyvozovat závěr, že koronavirus již nebude v nadcházejících měsících představovat hrozbu pro zdraví policistů nebo že nebude nutné zapojit policisty do krizového řízení. Nejvyšší soud proto shledal, že vzhledem k tehdejšímu stavu epidemické situace bylo

propuštění policisty přiměřené a námitka o neústavnosti daného ustanovení neopodstatněná.

K rozhodnutí většiny připojila bývalá soudkyně ESLP Julia Laffranque odlišné stanovisko, ve kterém kritizuje, že většina na žalobce uvalila neúnosné důkazní břemeno a zároveň neuvažovala nad mírnějším řešením situace. Ačkoli rozkaz ředitelství nezakládal automatické propuštění, pracovaly s ním soudy jako s rigidním předpisem a opomenuly, že v dané situaci existoval velký prostor pro diskreci. Zároveň bylo nepřiměřené chtít po žalobci v době odborné nejistoty, aby předložil vědecky podložené stanovisko k šíření nákazy, a tím prokázal, že očkování v jeho případě není nezbytné. Vzhledem k tomu, že několik měsíců po propuštění již požadavek očkování odpadl, mělo podle disentující soudkyně vedení policie v rámci uvážení zohlednit i alternativní varianty neplaceného volna nebo dovolené.

Dotčená ustanovení

Ústava Estonska

§ 26

Každý má právo na nedotknutelnost svého soukromého a rodinného života. Státní orgány, orgány územní samosprávy a jejich úředníci nesmějí zasahovat do soukromého a rodinného života nikoho, s výjimkou případů a postupem stanoveným zákonem k ochraně veřejného zdraví, veřejné mravnosti, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých, k předcházení trestnému činu nebo k zadržení pachatele.

§ 29

Každý občan Estonska má právo svobodně si zvolit oblast své činnosti, povolání a zaměstnání. Zákon může stanovit podmínky a postupy pro výkon tohoto práva.

Nestanoví-li zákon jinak, požívají občané cizích států a osoby bez státní příslušnosti v Estonsku tohoto práva stejně jako občané Estonska.

Nikdo nesmí být nucen k výkonu práce nebo služby proti své svobodné vůli, s výjimkou služby v obranných silách nebo alternativní služby nebo práce nutné k zabránění šíření infekční nemoci nebo k odvrácení živelní pohromy či katastrofy nebo práce, kterou je odsouzený pachatel povinen vykonávat podle zákona a na základě postupu stanoveného zákonem.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Státní správa organizuje odborné vzdělávání a pomáhá osobám, které hledají zaměstnání, při hledání práce.

Na pracovní podmínky dohlíží národní vláda.

Každý může svobodně vstupovat do odborů a federací zaměstnanců a zaměstnavatelů. Odbory a svazy zaměstnanců a zaměstnavatelů mohou prosazovat svá práva a oprávněné zájmy prostředky, které nejsou zákonem zakázány. Podmínky a postup pro výkon práva na stávku stanoví zákon.

Postup při řešení pracovních sporů je stanoven zákonem.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Ústavní soud Itálie

Závislost pacienta na léčbě podporující život jako podmínka asistované sebevraždy

Nález sp. zn. 135/2024 ze dne 1. července 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Ústavní soud potvrdil, že jedním z nezbytných předpokladů pro umožnění asistované sebevraždy je úplná závislost pacienta na léčbě udržující jej při životě. Pokud při asistované sebevraždě nejsou splněny všechny taxativní podmínky, může být účast na ní sankcionována trestním právem.

Okolnosti případu

Policie vyšetřovala tři osoby za to, že zprostředkovaly asistovanou sebevraždu nepohyblivému pacientovi trpícímu roztroušenou sklerózou, který za jejich pomoci v roce 2022 zemřel ve švýcarské klinice. Jelikož státní zastupitelství podalo soudu žádost o propuštění podezřelých, vznesl trestní soudce otázku k Ústavnímu soudu, zda je možné žádosti vyhovět i přesto, že v konkrétním případě nebyly naplněny podmínky vyloučení trestnosti stanovené dřívější judikaturou. Otázka ústavnosti směřovala k článku 580 italského trestního zákoníku, který obsahuje skutkovou podstatu podněcování nebo napomáhání k sebevraždě. Soud prvního stupně zdůraznil, že v daném případě není žádoucí striktně trvat na taxativních podmínkách beztrestnosti u asistované sebevraždy, které dříve vymezil Ústavní soud ve své judikatuře. Navrhl proto prohlásit dotčené ustanovení za ústavně nekonformní. Umožnění přístupu k asistované sebevraždě pouze těm pacientům, kteří jsou udržováni při životě uměle, by totiž bylo podle prvoinstančního soudu diskriminační vůči ostatním trpícím.

Z odůvodnění rozhodnutí

Vzhledem k přetrvávající absenci zákona, který by předmětnou problematiku upravoval, Ústavní soud konstatoval, že pro přístup k asistované sebevraždě musí pacient i nadále splňovat taxativní podmínky vymezené v rozhodnutí č. 242 z roku 2019, a to včetně závislosti pacienta na léčbě udržující život. Těmito požadavky jsou a) nezvratnost patologie, b) přítomnost fyzického nebo psychického utrpení, které pacient považuje za nesnesitelné, c) závislost pacienta na léčbě podporující život, d) schopnost pacienta činit svobodná a vědomá rozhodnutí.

Přestože pacient byl schopný projevit vlastní vůli a trpěl nevléčitelnou nemocí, Ústavní soud neshledal, že by byla podmínka léčby podporující život diskriminační ve smyslu čl. 14 ve spojení s čl. 8 Úmluvy. Rozsudek č. 242 z roku 2019, v němž Ústavní soud zmíněná kritéria formuloval, totiž nedovodil svébytnou existenci práva na utrpení

podmíněného nevléčitelnou nemocí. Ústavní soud v něm považoval za nepřiměřené bránit v přístupu k asistované sebevraždě těm pacientům, kteří mají dle zákona č. 219 z roku 2017 právo rozhodnout o ukončení vlastního života odmítnutím léčby nezbytné k zajištění přežití. Odůvodnění původního rozhodnutí se proto vztahuje pouze na pacienty, kteří mohou zemřít prostým odmítnutím léčby.

Ústavní soud připomněl, že každý pacient má ústavní právo odmítnout jakoukoli léčbu, která není nařízena zákonem, i když je nezbytná pro přežití. Právo na širokou autonomii při rozhodování o vlastním těle, které akcentoval prvoinstanční soud, je však výrazně širší než právo odmítnout léčbu. Autonomie jednotlivce musí být nutně vyvážena ochranou lidského života prostřednictvím opatření, jejichž cílem je zamezit společenskému tlaku na předčasnou smrt těch nejzranitelnějších. Vyvážení práva na sebeurčení a ochrana lidského života je pak především odpovědností zákonodárce.

Ústavní soud zároveň neshledal, že by se v daném případě jednalo o porušení čl. 8 Úmluvy. V odůvodnění rozhodnutí odkázal na rozhodnutí ESLP ve věci *Karsai proti Maďarsku* ze dne 13. června, kde štrasburský soud vyloučil, že by zákaz poskytnutí asistované sebevraždy vyústil v porušení, neboť státy v této otázce požívají širokého prostoru pro uvážení.

Dotčená ustanovení

Ústava Italské republiky

Čl. 2

Republika uznává a zaručuje nedotknutelná práva člověka jako jednotlivce i v rámci společenských skupin, v nichž se projevuje jeho osobnost. Republika vyžaduje, aby byly plněny základní povinnosti politické, hospodářské a sociální solidarity.

Čl. 3 odst. 1

Všichni občané jsou si rovni v důstojnosti a před zákonem bez rozdílu pohlaví, rasy, jazyka, náboženství, politického přesvědčení a osobních a sociálních podmínek.

Čl. 13

Osobní svoboda je nedotknutelná.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Žádná forma zadržení, prohlídky nebo osobní prohlídky ani jiné omezení osobní svobody nesmí být tolerováno, s výjimkou opatření, které musí být odůvodněno a vydáno soudním orgánem, a to pouze v případech a způsobem stanoveným zákonem.

Ve výjimečných nutných a naléhavých případech, přesně vymezených zákonem, mohou orgány činné v trestním řízení přijmout dočasná opatření, která musí být do čtyřiceti osmi hodin oznámena justičním orgánům. Pokud taková opatření nejsou justičními orgány potvrzena do následujících čtyřiceti osmi hodin, jsou zrušena a považována za neplatná. Jakýkoli čin fyzického a morálního násilí vůči osobám, kterým byla omezena osobní svoboda, se trestá. Zákon stanoví maximální dobu trvání předběžné vazby.

Čl. 32

Republika chrání zdraví jako základní právo jednotlivce a sociální zájem a zaručuje bezplatnou lékařskou péči nemajetným osobám. Nikdo nesmí být nucen podrobit se lékařskému ošetření, pokud to nestanoví zákon. Zákon nesmí v žádném případě porušovat meze dané úctou k fyzické osobě.

Europäische Grundrechte Zeitschrift

14. September 2024, Heft 10-17

Vordermayer-Riemer, Markus

Die Beschränkung ritueller Schlachtungen aus Tierschutzgründen im Fokus von EuGH und EGMR

(str. 219-230)

Omezení rituálních porážek z důvodu ochrany zvířat v centru pozornosti Soudního dvora Evropské unie a Evropského soudu pro lidská práva

(Soudní dvůr Evropské Unie; Evropský soud pro lidská práva; ESLP; ochrana zvířete; ochrana zvířat proti týrání; zvířata a právo; Belgie; svoboda náboženství; svoboda vyznání; právo evropské unie; unijní právní řád; členské státy EU; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod)

Neue Juristische Wochenschrift

34/2024, 15. August 2024

Stöbe, Roland

Stach, Daniel

Die Haftung des Arbeitgebers für Impfschäden (str. 2430-2436)

Odpovědnost zaměstnavatele za škody způsobené očkováním

(odpovědnost zaměstnavatele; zaměstnanci; povinné očkování; očkování; pracovní právo; koronavirus; zdravotní péče; pracovní podmínky; pracovněprávní vztahy; rizikové faktory; odpovědnost za škodu; pracovní úrazy; bezpečnost a ochrana zdraví při práci)

BVerfG 22.05.24 – 2 BvR 475/24

Rechtsmissbräuchliche Strafanzeige gegen Verfassungsrichter (str. 2453-2454)

Spolkový ústavní soud, rozhodnutí sp. zn. 2 BvR 475/24 ze dne 22. 5. 2024

Zneužívající trestní oznámení na ústavního soudce

(Spolkový ústavní soud; německé ústavní právo; soudnictví Německa; evropské právo; trestní oznámení; soudní rozhodnutí)

35/2024, 22. August 2024

BVerfG 21.03.24 – 1 BvR 194/20

Verfassungsbeschwerde gegen versammlungsrechtliche Auflage – Fackel-Verbot (str. 2527-2528)

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 21. března 2024 sp. zn. 1 BvR 194/20

Ústavní stížnost proti omezení zákona o shromažďování – zákazu pochodní

(ústavní stížnost; základní zákon; shromažďovací právo; veřejný pořádek, bezpečnost občanů; zákaz shromažďování; omezení základních práv; podmínky; svoboda shromažďování; demonstrace; Německo; Spolkový soudní dvůr; nacionalsocialismus; nacionalismus; symboly)

36/2024, 29. August 2024

Kollmer, Norbert

Aufwendungsersatz im Homeoffice? (str. 2569-2575)

Náhrada nákladů při práci z domova?

(home office; výdaje; náhrada výdajů; zaměstnanci; zaměstnání; zaměstnavatel; pracovní právo; pracovní prostředí; pracovní podmínky; pracovní doba; pracovní normy; Německo; občanský zákoník; BGB; koronavirus)

EuGH 20.06.24 – C-182/22, C-189/22

Bemessung des Schadensersatzes bei Diebstahl personenbezogener Daten (str. 2599-2604)

Soudní dvůr EU – věc C-182/22, C 189/22 ze dne 20. 6. 2024

Výpočet náhrady škody v případě krádeže osobních údajů

(Soudní dvůr Evropské unie; předběžná otázka; osobní údaje; fyzické osoby; zpracování dat; zpracování informací; zpracování osobních údajů; nároky na náhradu; nárok na odškodnění; náhrada škody; náhrada újmy; nařízení EU; interpretace; krádež; identita)

37/2024, 5. September 2024

Wybitul, Tim

Geldbußen wegen Verstößen gegen die KI-Verordnung (str. 2641-2647)

Pokuty za porušení Aktu o umělé inteligenci

(umělá inteligence; inovace; technologie; právo Evropské unie; právní akty EU; Evropská unie; pokuty; nařízení EU; členské státy EU; ochrana osobních údajů; Evropská komise; Soudní dvůr EU)

38/2024, 12. September 2024

Cornelius, Kai

Datenauswertung bei beschlagnahmten komplexen IT-Systemen (str. 2725-2728)

Analýza dat u zajištěných komplexních IT systémů

(německé trestní právo; německé trestní řízení; informační technologie; mobilní telefony; data; zajištění osob a věcí; analýza)

Österreichisches Juristisches Archiv

2/2024

Obereder, Anna

Verhältnis von Interpellationsrecht und Recht auf Auskunft bzw Zugang zu Informationen (str. 137-159)

Vztah mezi právem na interpelaci a právem na informace resp. na přístup k informacím

(přístup k informacím; právo na informace; informace; informační povinnost; informační právo; spolková vláda; spolkové země; národní rada Rakouska; spolková rada; členové vlády; právo na odpověď, základní práva a svobody; ústava Rakouska; Rakousko; povinná mlčenlivost; vyvažování; svoboda projevu; poslanci; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod)

Schweizerisches Zentralblatt für Staats- und Verwaltungsrecht

Nr. 9, September 2024

Müller, Andreas Th.

Von Geburtstagen, Gerichten und Gegenwind: Die Schweiz im internationalen Menschenrechtssystem – Zugleich eine Reflexion zu den Urteilen des EGMR i.S. KlimaSeniorinnen und Wa Baile (str. 463-484)

O výročích, soudech a protivětru: Švýcarsko v mezinárodním systému ochrany lidských práv a zároveň úvahy nad rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz a ostatní proti Švýcarsku* a ve věci *Wa Baile proti Švýcarsku* (judikatura ESLP; Švýcarsko; švýcarské právo; klimatické změny; životní prostředí; globální oteplování; základní práva; ochrana lidských práv; mezinárodní dohody; diskriminace; ochrana soukromí)

Juristen Zeitung

14, 26. Juli 2024

Neubacher, Frank

Lohmann, Job

Zur Verhängung einer Jugendstrafe wegen „Schwere der Schuld“ als „letztes Mittel“

– Was der BGH vom BVerfG noch lernen kann (str. 652-661)

Uložení trestu mladistvému z důvodu „závažnosti viny“ jako *ultima ratio* aneb co ještě se může Spolkový soudní dvůr učit od Spolkového ústavního soudu (Spolkový soudní dvůr; Spolkový ústavní soud; německé trestní právo; německé trestní řízení; soudnictví ve věcech mládeže; *ultima ratio*; mladiství; vina)

15/16, 9. August 2024

Hilgendorf, Eric

Virtuelle Realitäten, Metaverse, Generative KI und (Straf-)Recht (str. 677-686)

Virtuální reality, metaverze, generativní umělá inteligence a (trestní) právo (digitalizace; metateorie; digitální práva; inovace; nové technologie; umělá inteligence; trestní právo; trestněprávní aspekty; trestní stíhání; internetová kriminalita; regulace; omezení práva; evropské právo; právní odpovědnost; kybernetická bezpečnost; kyberprostor; informační technologie; ochrana dat)

Deutsches Verwaltungsblatt

17, 1. September 2024

Hailbronner, Michaela

Leistungsfähigkeit des Verhältnismäßigkeitsprinzips (str. 1064-1071)

Výkonnost zásady proporcionality (proporcionalita práva; test proporcionality; soudní přezkum; základní práva a svobody; správní soudnictví; evropské právo; ústavní právo; správní právo; německé právo; demokratický právní stát; kontrola ústavnosti; teorie práva; soudní aktivismus)

18, 15. September 2024

Thomsen, Frederik

Das Gebot des bestmöglichen Sitzzuteilungsverfahrens – d'Hondt, Hare-Niemeyer und Sainte-Laguë/Schepers im Spiegel des Verfassungsrechts (str. 1126-1133)

Požadavek nejlepšího možného postupu přidělování mandátů – d'Hondt, Hare-Niemeyer a Sainte-Laguë/Schepers v zrcadle ústavního práva

(volební právo; volební systém; rovnost hlasů; hlasování; ústavněprávní aspekty; legitimita moci; mandát; právní nároky; metodologie; právní analýza; klauzule pro vstup do parlamentu; parlamentní volby; německé ústavní právo; Spolkový ústavní soud; volební řád; hodnotová orientace)

Bulletin analytického odboru Ústavního soudu

09/2024

Připravili (v abecedním pořadí):

Petra Fousková, Tereza Franková, Robert Jakubíček, Lucie Matoušová, Tereza Ordeltová, Viktória Alžběta Sutórisová, Anna Maria Šamonil, Jan Zahradníček

Editace: Monika Hanych, Tereza Franková

Grafika: Jan Zahradníček

Fotografie Ústavního soudu na titulní a poslední straně: © David Bernard